

Activitatea de prevenire a torturii în 2018

Chișinău, 2019

În 2018 activitatea de prevenire a torturii a continuat să fie o prioritate pentru instituția Ombudsmanului. Au fost realizate peste 60 vizite preventive în locurile privative de libertate.

80% din vizite au fost focusate pe monitorizarea situației privind situația persoanelor reținute și aflate în custodia poliției. Grație suportului instituțional oferit Oficiului Avocatului Poporului de Fundația Soros-Moldova în cadrul Proiectului „Managementul reținerii și detenției în inspectoratele de poliție a Republicii Moldova”, echipa Direcției prevenirea torturii a monitorizat toate subdiviziunile teritoriale ale Inspectoratului General al Poliției (38 inspectorate de poliție) cu/ fără izolatoare de detenție preventivă². Concluziile finale ale procesului de monitorizare vor fi reflectate în cadrul Raportului special al Ombudsmanului cu privire la situația persoanelor reținute și aflate în custodia poliției. Rezumatul observațiilor sunt descrise în subcapitolul respectiv.

Așadar, derivând de la concluziile Raportului special al Avocatului Poporului privind rezultatele investigării din oficiu a cazului de deces în custodia statului a cetățeanului Andrei Brăguța/ 2017³, Ombudsmanul și-a propus să exercite o monitorizare amplă a procesului decizional de aplicare a reținerii; reținerea persoanei de poliție; transportarea și escortarea persoanei reținute, precum și mecanismul plasării în detenție a persoanelor reținute. Oficiul Avocatului Poporului a încercat să observe etapele procesului de privare a libertății persoanei reținute, de la primul contact cu angajatul poliției și până la plasarea acestuia în instituția penitenciară, disjungându-se de la activitatea de monitorizare a condițiilor detenției preventive. Pe această cale, Ombudsmanul a monitorizat mecanismul de implementare a obligațiilor asumate de IGP urmare a „reformei antitortură”⁴.

Rezumatul unei investigații actuale: „Cazul Brăguța/2017 a enunțat problemele sistemice cu privire la asigurarea drepturilor și libertăților fundamentale ale persoanelor, în special cu dizabilități aflate în custodia organelor de poliție. Din momentul reținerii primului de angajații poliției și până la plasarea acestuia în instituțiile penitenciare au fost violate total/ parțial garanțiile minime împotriva relelor tratamente (normele CPT) și lezată lui demnitatea umană. Indiferența sau neglijența / factorul uman (angajaților poliției), șirul de reforme întrerupte, eșecul în comunicarea instituțională între sistemul penal și cel civil; nedocumentarea și ne-raportarea actelor de tortură; lipsa unor reglementări interne clare cu privire la intervenirea în situații excepționale, detenția persoanelor cu dizabilități sau cu tulburări, nerespectarea procedurii de reținere (art.167 CPP); insuficiența supravegherii, imposibilitatea gestionării crizelor comportamentale, etc sunt doar câteva elemente subiective ale acestui proces vicios, care a condus la un final tragic – decesul victimei. Problemele sistemice, precum și gradul de implicare a autorităților în această speță au fost expuse în repetate rânduri de Oficiul Ombudsmanului”. În opinia Avocatului Poporului, observațiile sale expuse în Raportul Brăguța/2017 continuă să persiste în sistemul civil și închis. Autoritățile, nu sunt deocamdată capabile să asigure pe deplin siguranța și securitatea persoanei în custodie.

Cu referire la situația în instituțiile penitenciare, Avocatul Poporului a urmărit procesul de implementare a recomandărilor cu privire la repunerea imediată în drepturi, ameliorarea comportamentului față de persoanele private de libertate, îmbunătățirii condițiilor de detenție și prevenirii torturii. În general, instituțiile penitenciare monitorizate au acceptat spre executare recomandările Ombudsmanului și au răspuns în termen la actele de reacționare. Avocatul Poporului apreciază deschiderea Administrației Naționale a Penitenciarelor și subdiviziunilor teritoriale în vederea prevenirii torturii în sistemul penitenciar. În această ordine de idei, Ombudsmanul reafirmă că autoritățile penitenciare urmează să-și definească politicile

¹ **Raportul este elaborat de Direcția prevenirea torturii, din cadrul Oficiului Avocatului Poporului;**

² Contractul de Grant nr.14856 din 02.04.2018 semnat între Oficiul Avocatului Poporului și Fundația Soros-Moldova;

³ Raport special privind rezultatele investigării din oficiu a cazului de deces în custodia statului a cetățeanului Andrei Brăguța, <http://ombudsman.md/rapoarte/tematice/>;

⁴ Planul de acțiuni privind reducerea relelor tratamente, abuzului și discriminării față de persoanele aflate în custodia poliției pentru 2017-2020 (în continuare reforma antitortură);

execuțional-penale, să continue activ procesul de asigurare a condițiilor minime de detenție în toate instituțiile penitenciare, precum și să adopte proceduri operaționale standart cu privire la escortă, plasare în detenție, aplicarea mijloacelor speciale, raportare, evidență, prevenirea și gestionarea conflictelor, situații extreme, etc. La moment, există doar prevederi generale.

În calitate sa de intervenient accesoriu în cauzele civile privind constatarea violării art.3 CEDO (detenția în condiții inumane) Avocatul Poporului a participat în trei asemenea cauze. Urmare a amicus curiae, instanțele judecătorești au susținut pretențiile victimelor torturii în valoare de peste 140 mii lei. În același timp, rapoartele de vizită ale Avocatului Poporului în instituțiile penitenciare (în special, P13 Chișinău) au fost suprasolicitate de persoanele deținute și reprezentanții acestora, în calitate de suport probatoriu. În aceeași ordine de idei, Avocatul Poporului reamintește că mandatul său este unul de prevenire, promovare și protecție, decât de „constatare”. Prin urmare, sarcina constatării condițiilor inadecvate de detenție revine serviciilor medicale în conformitate cu prevederile art.233 Cod de executare al Republicii Moldova.

În iulie 2018, Oficiul Avocatului Poporului a reanimat procesul de informare cu privire la cazurile de deces, suicid/ tentative, abuzuri, leziuni sau aplicarea mijloacelor de conținere în instituțiile psihiatrice și centrele de plasament temporar a persoanelor cu dizabilități (ex-internatele psihoneurologice). Astfel, în perioada septembrie-decembrie 2018, OAP a recepționat peste 50 de note informative cu privire la internări cu leziuni; violențe între pacienți; abuzuri din partea pacienților; aplicarea mijloacelor speciale de conținere și medicamentoase, etc. Acest proces a permis Ombudsmanului să-și creeze o opinie cu privire la situația/ impedimentele în instituțiile psihiatrice. Iar, instituțiile psihiatrice au conștientizat necesitatea înregistrării și raportării reținerilor tratamente. Reamintim că, gradul de respectare a garanțiilor antitortură revine organelor de drept.

Statul are obligația să exercite o supraveghere sistematică asupra regulilor, instrucțiunilor, practicilor interogatoriului și asupra dispozițiilor privind paza și tratamentul persoanelor reținute, arestate sau încarcerate sub orice formă, pe oricare teritoriu aflat sub jurisdicția sa, în scopul de a evita orice caz de tortură. *Art.11 din Convenția ONU împotriva Torturii și a Pedepselor sau Tratatelor Inumane sau Degradante.*

Situația străinilor aflați în custodia publică s-a aflat în vizorul Instituției Ombudsmanului. În perioada de monitorizare, au fost realizate două vizite preventive și alte trei de documentare la Centrul de plasament temporar al străinilor din cadrul Biroului Migrație și Azil al MAI.

La 25 septembrie și 31 octombrie 2018, angajații Direcției prevenirea torturii au asistat reprezentanții Comisiei parlamentare pentru drepturile omului și relații interetnice în cadrul a două vizite de monitorizare la Penitenciarul nr.5 Cahul, Penitenciarul nr.1 Taraclia, Penitenciarul nr.4 și nr.15 din Cricova. Deputații, s-au convins că există suprapopulare, insuficiență de personal penitenciar, în special medical calificat; lipsă locuri de muncă pentru deținuți/ salariul mic, și de efortul instituțiilor penitenciare în acest sens.

În premieră, Oficiul Avocatului Poporului a constituit Forumul Studenților antitortură. În cadrul concursului, au fost selectați cinci studenți la Drept din cadrul USM, ULIM, USARB și un student de la USM „N.Testimiteanu” în calitate de membri ai Forumului Studenților antitortură. Misiunea Forumului este de a identifica potențiali juriști care să contribuie la activitățile de prevenire a torturii și reținerilor tratamente în Moldova⁵. Cu suportul Direcției prevenirea torturii, au fost realizate trei vizite de studiu în instituțiile penitenciare și două lecții publice la Facultățile de drept pentru 140 studenți. Activitatea de prevenire prin transferul de experiență va continua pe parcursul 2019.

⁵ <http://ombudsman.md/news/forumului-studentilor-antitortura-a-fost-constituit/>

Activitatea de prevenire prin „instruire” a vizat formarea competențelor profesionale în domeniul prevenirii torturii și reținerii tratamente în procesul de realizare a sarcinilor și atribuțiilor de serviciu a peste 300 angajați ai sistemului penitenciar, poliție. În premieră, 19 șefi de penitenciare și șefi de direcție ai ANP au fost inițiați de formatorii OAP cu privire la Regulile Nelson Mandela⁶. Ombudsmanul reafirmă colaborarea fructuoasă cu Centrul de Instruire la Administrației Naționale a Penitenciarelor în calitate de instituție cheie în abilitarea și pregătirea profesională continuă în domeniul penitenciar. Tot aici, Avocatul Poporului reamintește autorităților cu privire la obligațiile pozitive stabilite de art.10 din Convenția antitortură și recomandă consolidarea potențialului Centrului de Instruire în formarea lucrătorilor de penitenciare pe domeniile distincte, majorarea investițiilor în vederea creării condițiilor de instruire (laboratoare, celule improvizate, săli de antrenamente și aplicații, etc), contractarea formatorilor externi, etc. Aceleași recomandări sunt referite Ministerului de Interne și Ministerului Sănătății, Muncii și Protecției Sociale pentru instituțiile ce asigură custodia beneficiarilor și pacienților. Ombudsmanul susține observațiile Comitetului antitortură precum că, prin instruire efectivă și necesară pot fi prevenite actele de tortură în sistemul închis. Suplimentar, Avocatul Poporului susține MJ/ANP, MAI/IGP, MSMPS/ANAS trebuie să elaboreze proceduri de operare standard, bazate pe normele internaționale pentru angajații din sistem, astfel încât aceștia să dispună de mecanismul practic de aplicare a normelor generale. O instruire poate fi efectivă doar atunci când angajatul instruit primește răspunsuri clare și întemeiate într-o instrucțiune de serviciu/ protocol operațional (nu se are în vedere fișa de post). Este insuficientă retrimiteră doar la standardele internaționale. Pe parcursul perioadei de instruire, formatorii OAP nu au observat la cursanți, tendințe spre aplicarea torturii față de persoanele custodiate. Mai degrabă, ultimii au invocat lipsa mecanismelor de protecție împotriva abuzurilor din partea persoanelor reținute, deținute și beneficiari sau pacienți.

Anual, OAP desfășoară campanii de sensibilizare în vederea prevenirii fenomenului torturii și a reținerii tratamente în Moldova. La 26 iunie 2018 de Ziua Internațională de sprijin a victimelor torturii, în scuarul Arcului de Triumf, a fost organizată acțiunea de comemorare a victimelor torturii și de solidarizare. La activitate au participat reprezentanții ANP și IGP. Finalitatea campaniei a urmărit transmiterea a 19 panouri informative „Prevenirea torturii” pentru instituțiile penitenciare ale ANP. La fel, angajații ANP s-au implicat activ în campanie de sensibilizare „*EuNuAplic166*”⁷.

În vederea consolidării efortului sectorului asociativ în domeniul prevenirii torturii, la solicitare, au fost realizate activități de instruire, mentorat și asistență reprezentanților Platformei civice pentru prevenirea torturii în regiunea transnistreană și Rețelei ONG-urilor regionale pentru prevenirea torturii. În particular, au fost organizate activități de prevenire, expertiză și documentare în cauzele de importanță socială deosebită pe domeniu, la demersurile Asociației „Promo-LEX”, Amnesty-International, Centrului de Drept al Avocaților și Institutului pentru Drepturile Omului din Moldova. Pe această cale, Ombudsmanul își manifestă deschiderea pentru consolidarea efortului comun în prevenirea torturii.

Pe parcursul perioadei de monitorizare, angajații Direcției au organizat, asistat 15 ședințe și coordonat 21 vizite de monitorizare ale Consiliului pentru prevenirea torturii. Un raport cu privire la activitatea Consiliului pentru prevenirea torturii va fi prezentat separat în trimestrul II, 2019. Nu au avut loc vizite de suprapunere sau vizite paralele în cadrul mandatului exercitat de Consiliul pentru prevenirea torturii și Direcția pentru prevenirea torturii (DpT și CpPT).

⁶ <http://ombudsman.md/news/180-de-angajati-ai-sistemului-penitenciar-instruiti-in-prevenirea-torturii-si-relelor-tratamente-in-sistemul-penitenciar/>;

⁷ <http://ombudsman.md/news/lectie-publica-in-domeniul-drepturilor-omului-pentru-angajatii-sistemului-penitenciar/>;

Obstrucționarea activității de prevenire:

Potrivit alin.(1) și alin.(2) art.3 al Legii cu privire la Avocatul Poporului (Ombudsmanul), nr.52 din 03.04.2014, „Instituția Avocatul Poporului este autonomă și independentă față de orice autoritate publică, persoană juridică, indiferent de tipul de proprietate și forma juridică de organizare, și față de orice persoană cu funcție de răspundere de toate nivelurile. **Nimeni nu îl poate obliga pe Avocatul Poporului să se supună instrucțiunilor sau dispozițiilor sale.**” În conformitate cu alin.(1) art.59¹ din Constituția Republicii Moldova, Avocatul Poporului asigură promovarea și protecția drepturilor și libertăților fundamentale ale omului. În acord cu dispozițiile alin.(6) art.59¹ din Constituția Republicii Moldova și alin.(4) art.3 al Legii nr.52/2014, imixtiunea în activitatea Instituției Avocatului Poporului, ignorarea intenționată de către persoanele cu funcții de răspundere de toate nivelurile a sesizărilor și recomandărilor Avocatului Poporului, precum și împiedicarea sub oricare formă a activității acestuia atrag după sine răspunderea în conformitate cu legislația. **Funcționarii OAP au acces liber în locurile de detenție și acces nelimitat la orice informații privind tratamentul și condițiile de detenție ale persoanelor private de libertate.**

În 2018, au avut loc acțiuni de obstrucționare a accesului angajaților OAP în locurile de detenție. La 20 iulie 2018, angajații IP Anenii Noi au îngreunat accesul angajaților Direcției prevenirea torturii în izolator.

...extras din discuțiile cu ofițerul de serviciu: *șeful inspectoratului a spus să vă duceți să serviți câte o cafea, apoi să reveniți peste vreo 2 ore și el personal o să vă conducă în izolator..*”

La demersul Avocatului Poporului, IGP a sancționat disciplinar angajații poliției (Șeful IP Anenii Noi, V.Codreanu și ofițerul de serviciu L.Raneta).

La 06 septembrie 2018, Directorul P13-Chișinău, I.Pântea a obstrucționat accesul angajaților OAP la prevenitul V.Platon (celula 07), astfel a împiedicat realizarea investigației cu privire la pretinsa maltratare de către colaboratorii DDS „Pantera”, în special desfășurării întrevederii confidențiale.

Extras din discuțiile cu Directorul P13: *„...la Platon nu vă permit din motiv că are multe activități. Dacă o să vă permit să intrați - o să aibă probleme”*. Peste câteva minute, angajații OAP din nou au reamintit despre asigurarea accesului la deținut, la ce DI Pântea a comunicat *„...la moment Platon este în curtea de plimbări pentru 2 ore, nu vă permit, veniți mâine, dar mă sunați din timp și am să vă spun când el o să fie gata, dar azi nu vă permit”*. Ultima frază a repetat-o de câteva ori. Tot el, a demonstrat o imagine video de pe camera din curtea de întrevederi, unde se observa o persoană că se plimbă, care, potrivit Dlui Pântea este „Platon”... *„el se plimbă acum, cu el e tot normal, nu, nu....vă permit”*.

Sintezei cu privire la situația operativă în sistemul penitenciar din 03.09.2018, P13 a raportat: *„...la 03.09.2018 P-13 la ora 18:10, asupra deținutului Platon V., de către colaboratorii DDS „Pantera”, a fost aplicată forța fizică prin imobilizarea mâinilor la spate. Motivul: în urma întrevederii avute cu avocații săi, deținutul manifesta un comportament agresiv, refuzând să fie escortat în celulă. Deținutul a fost supus examinării medicale, careva leziuni corporale nu au fost depistate. Pe cazul dat, au fost întocmite materiale conform art. 273 CPP și sesizată Procuratura mun. Chișinău oficiul Centru”*.

La demersul Avocatului Poporului, ANP a demarat o anchetă de serviciu. DI Pântea Igor a fost „strict atenționat”. În pofida acesteia, angajații OAP nu au avut acces la deținut până în prezent. Accesul Ombudsmanului, precum și a apărătorilor la prevenți (P13 în special) este anevoios. Mai mulți avocați s-au plâns Avocatului Poporului cu privire la împiedicarea activității profesionale de apărare a clienților de către administrația P13-Chișinău sub diverse motive neîntemeiate. Agresiunea avocaților în penitenciar este o tendință serioasă. ANP nu a reacționat prompt la reclamațiile respective. Iar, apărătorii în comparație cu acuzatorii, sunt în continuare privați de dreptul de ași apăra clienții⁸. Demersul UAM, la fel a fost respins.

⁸ Art.66, al.2, 68 al.2 CPP; art.213 al.5 CEx, art.53 Legea 1260/2002 cu privire la avocatură; art.6 CEDO; Recomandarea nr.(2000) 21 a Comitetului de miniștri privind libertatea de a exercita profesia de avocat, etc.

Suplimentar, membrii Consiliului pentru prevenirea torturii au informat despre insuficiența informării angajaților de penitenciare și poliție cu privire la mandatul respectiv.

Accesul în locurile privative de libertate din regiunea transnistreană continuă să fie restricționat pentru Oficiul Ombudsmanului. Deși, a primit plângeri cu privire la alegații de rele tratamente, Avocatului Poporului nu i-a fost permis accesul în locurile privative. Administrația *de facto* a menționat că drepturile preveniților sunt respectate, evitând oricare formă de discuție în acest scop. Dialogul privind prevenirea fenomenului torturii rămâne unul tensionat. Restricționarea accesului în locurile de detenție din regiunea transnistreană constituie un impediment serios în activitatea de prevenire a torturii.

...Прежде всего, призываю Вас в рамках нашего взаимодействия, включая официальную переписку, воздержаться от использования некорректной и оторванной от реальности географической терминологии, необоснованных обвинений и пропагандистских штампов в отношении ситуации с правами человека в Приднестровье (В. Косинский, Уполномоченный).

Recomandările Comitetului european pentru prevenirea torturii, 2018

În perioada 05 – 11 iunie 2018, Comitetul european pentru prevenirea torturii (*în continuare CPT*) a efectuat o vizită de follow-up „necesară de anumite împrejurări”⁹. Delegația a vizitat Penitenciarul nr.13 Chișinău (P13), Penitenciarul nr.10 Goian (P10) și Penitenciarul nr.6 Soroca (P6). Raportul a fost prezentat la 13 decembrie 2018.

CPT a constatat cu profundă îngrijorare că Moldova a înregistrat puține sau deloc progrese în domeniile sesizate în rapoartele anterioare. Acestea se referă, în special, la supraaglomerare, ierarhia informală predominantă între deținuți și la violența interpersonală, calitatea îngrijirilor medicale, condițiile proaste de detenție a adulților (inclusiv preveniților), precum și lipsa personalului penitenciar (P13 și P6). La P10, delegația a primit mai multe plângeri cu privire la maltratarea fizică a minorilor deținuți de angajații de penitenciare. CPT a îndemnat Guvernul să ia măsuri concrete pentru a răspunde recomandărilor formulate în raportul din 2018 și anterioare.

Urmare a constatării lipsei medicului generalist la P6, CPT a emis o Observație imediată Guvernului Republicii Moldova solicitând acestuia să intensifice eforturile în vederea recrutării urgente a cel puțin unui medic generalist în penitenciar:

Comitetul a fost uimit că la o populație de peste 800 deținuți, timp de peste un an, instituția nu a avut un medic. O echipă de patru feldceri au încercat să răspundă nevoilor de sănătate ale deținuților.

Prin scrisoarea Guvernului din 28 septembrie 2018, Guvernul ar fi informat delegația CPT cu privire la impedimentele recrutării medicului/ lor la P6. În acest context, menționăm că în Raportul de bilanț al ANP pentru 2018 nu se regăsește vreo informație cu privire la angajarea medicului generalist (unitate completă) la P6¹⁰.

În tabelul ce urmează vor prezenta rezumatul recomandărilor CPT, după cum urmează:

⁹ <https://www.ecoi.net/en/countries/republic-of-moldova/>;

¹⁰ <http://anp.gov.md/randomrapoarte-de-bilant-simestriale-anualerapoarte-de-bilant-simestriale-anualerapoarte-de-bilant>;

Penitenciarul nr.6 Soroca:

CPT/2018	ANP/2018
<i>Extras din Raportul CPT, 2018:</i> 1. A depune efort pentru angajarea unui medic pentru unitate completă la P6, fie a contracta serviciile respective de la spitalul civil din Soroca; 2. A depune efort pentru angajarea a unui medic psihiatru part-time; 3. A majora numărul de medici și asistenți medicali/ feldceri în penitenciar; 4. A repara/ renova cabinetul stomatologic; 5. A asigura depozitarea/ păstrarea conformă a medicamentelor, în special a distruge medicamentele cu termen expirat; 6. A procura echipamente medicale pentru salvare și resuscitare (defibrilator și oxigen), precum și a instrui personalul medical cu privire la utilizarea acestora în domeniu; 7. A permite deținuților să contacteze serviciile de sănătate în mod confidențial, de exemplu prin intermediul unor cutii de scrisori; 8. A asigura că personalul medical nu utilizează sceenimgul pentru consumul de droguri în scopuri disciplinare; 9. A efectua o evaluare asupra funcționalității sectorului 1 la închisoarea Soroca, fie a înființa unități de locuit similare în P6; 10. A asigura faptul că deținuții (inclusiv minorii) expuși riscului de abuz de colegii deținuți și cei care nu (sau nu mai) doresc să fie parte a subculturii criminale, primesc sprijinul deplin al conducerii, inclusiv, dacă solicită acest lucru, sunt cazați în unități securizate; 11. A înceta practicile de delegare a autorității liderilor informali / altor deținuți folosindu-le pentru a menține ordinea în rândul populației deținute; 12. A înceta practica de angajare a deținuților pentru a efectua activități administrative-cheie sau sarcini pentru gestionarea penitenciarelor (cum ar fi păstrarea evidențelor individuale ale deținuților); 13. A priva liderii informali și a cercurilor lor apropiate de privilegiile de care alte categorii de deținuți nu se bucură, inclusiv în ceea ce privește condițiile de trai; 14. Evaluarea nevoilor lor individuale; 15. A crește semnificativ numărul personalului penitenciar (pază și supraveghere); 16. A elimina efectuarea serviciilor în tură de 24 ore pentru angajați; 17. A acorda o prioritate deosebită dezvoltării și formării personalului din penitenciare, inclusiv continuă; 18. A oferi oportunități de implicare și angajare deținuților conform vocației lor profesionale; 19. A se asigura că pedepsirea disciplinară a deținuților nu duce la interzicerea totală a contactelor cu familia și că se aplică orice	<i>Extras din Raportul anual de bilanț, 2018:</i> 1. La 07 august 2018, Direcția inspecție penitenciară ANP a efectuat o inspecție în P6, în scopul elucidării tuturor subiectelor abordate în 131 petiții din partea deținuților. Petenții au pretins incorectitudinea aplicării sancțiunilor disciplinare; abuzuri din partea administrației P6; nerespectarea confidențialității corespondenței; condițiile precare de detenție; asistența medicală precară; accesul îngreunat la apă potabilă și limitarea accesului la baie; inclusiv condițiile de muncă ale condamnaților etc. (<i>Echipa de inspecție a acumulat și perfectat materiale pe 380 file: note de constatare, imagini foto, rapoarte ale angajaților instituției, etc. Acestea au fost prezentate conducerii ANP</i>). 2. La 12 iunie 2018, ANP a organizat o sesiune de evaluare a necesităților P6, în cadrul suportului oferit de Programului CoE în cadrul proiectului „Promovarea unui sistem de justiție penală bazat pe respectarea drepturilor omului în Republica Moldova”; 3. A fost finalizată reparația izolatorului disciplinar, fiind reconstruite mai multe sectoare de tip cazarmă, în secții de locuit de tip celulă; 4. Este efectuată examinarea radiologică obligatorie a tuturor deținuților la intrarea în sistemul penitenciar; 5. Au fost angajați 2 asistenți medicali. 6. Au fost alocate resurse pentru reparația Secției medicale; 7.

restricție privind contactele cu familia ca formă de pedeapsă disciplinară, numai atunci când infracțiunea se referă la astfel de contacte; 20. Revizuirea abordării față de persoanele care-și provoacă vătămări corporale (recomandare pentru întreg sistemul penitenciar)	
--	--

Penitenciarul nr.10 Goian:

CPT/2018	ANP/2018
<i>Extras din Raportul CPT, 2018:</i> 1. A repara toate instalațiile sanitare; 2. A informa CPT cu privire la finalizarea construcției noului sediu de detenție 3. A aboli practica (modifica legislația) plasării minorilor în izolator în calitate de sancțiune disciplinară, conform art.45, al.2 Regulilor Nelson Mandela – sancțiunea disciplinară nu poate fi impusă minorilor;	<i>Extras din Raportul anual de bilanț, 2018:</i> 1. Lucrările de reconstrucție a obiectului „Penitenciarul nr.10-Goian” sunt realizate în proporție de 93,67%. 2. Pentru 2019 sunt alocați 4 mln lei pentru finalizarea obiectivului; 3. La 12 iunie 2018, ANP a organizat o sesiune de evaluare a necesităților P10, în cadrul suportului oferit de Programului CoE în cadrul proiectului „Promovarea unui sistem de justiție penală bazat pe respectarea drepturilor omului în Republica Moldova”; 4. 108 deținuți minori din cadrul P5, P7, P10, P11, P13 și P17 au beneficiat de ore de instruire general/liceală; 5. Au fost realizate lucrări de reparație capital a 2 spații destinate pentru izolare disciplinară; 6. Este efectuată examinarea radiologică obligatorie a tuturor deținuților la intrarea în sistemul penitenciar; 7. Proiectul noului Cod de executare, prevede reducerea limitei maxime de izolare disciplinară a minorilor la 1 zi. Sancțiunea respectivă va fi una excepțională.

Penitenciarul nr.13 Chișinău:

CPT/2018	ANP/2018
<i>Extras din Raportul CPT, 2018:</i> 1. A majora numărul de medici și asistenți medicali/ feldceri în instituție; 2. A procura echipamente medicale pentru salvare și resuscitare (defibrilator și oxigen), precum și a instrui personalul medical cu privire la utilizarea acestora în domeniu; 3. A permite deținuților să contacteze serviciile de sănătate în mod confidențial, de exemplu prin intermediul unor cutii de scrisori; 4. A asigura că personalul medical nu utilizează screeningul pentru consumul de droguri în scopuri disciplinare; 5. A elimina efectuarea serviciilor în tură de 24 ore pentru angajați; 6. A îmbunătăți condițiile de detenție;	<i>Extras din Raportul anual de bilanț, 2018:</i> 1. Am fost desfășurate lucrări de îmbunătățire a condițiilor de detenție; 2. Anual, sunt planificate acțiuni de reparație, amenajare și dotare cu obiecte de inventar a spațiilor de locuit; 3. A fost pilotat Programul psihosocial destinat persoanelor în etate și cu dizabilități fizice; 4. 32 celule au fost reparate capital; 5. În 17 încăperi au fost efectuate reparații curente; 6. Este efectuată examinarea radiologică obligatorie a tuturor deținuților la intrarea în sistemul penitenciar; 7. Urmare a inspecției penitenciare, s-a constatat inadmisibilitatea plasării deținuților în celula izolatorului disciplinar, pe motiv că nu corespunde

7. A reduce gradul de ocupare a celulelor pentru a asigura cel puțin 4m² de spațiu de locuit per persoană în celule de ocupare multiplă (fără a include spațiul preluat de toaletele din celule); 8. Toate celule trebuie să fie suficient de ventilate și păstrate într-o stare de reparație și igienă adecvată; 9. Celule care nu permit accesul la lumina naturală din cauza structurii acestora, urmează a fi sistate; 10. De îndată ce va fi construit și dat în exploatare Penitenciarul Chișinău (nou), activitatea P13 urmează a fi sistată; 11. Sistarea celulelor cu capacitate mai mică de 6m², fie lărgirea lor (dacă este posibil); 12. A se asigura că pedeapsa disciplinară a deținuților nu duce la interzicerea totală a contactelor cu familia și că se aplică orice restricție privind contactele cu familia ca formă de pedeapsă disciplinară, numai atunci când infracțiunea se referă la astfel de contacte; 13. Revizuirea abordării față de persoanele care-și provoacă vătămări corporale (recomandare pentru întreg sistemul penitenciar);	normelor sanitare. A fost recomandată sigilarea acestora; 8. Este imposibil de extins spațiile din celulele izolatorului disciplinar, deoarece presupune intervenția în structura de rezistență a clădirii, fapt riscant din cauza vechimii instituției penitenciare.
---	---

CPT a sugerat că examinarea medicală a unui deținut, trebuie să conțină:

- o relatare completă a rezultatelor medicale obiective bazate pe o examinare aprofundată (de preferință susținută de fotografii ale oricăror leziuni traumatice);
- o relatare a declarațiilor făcute de persoană, care sunt relevante pentru examinarea medicală (inclusiv descrierea stării sale de sănătate și oricare acuzații de maltratare);
- observațiile medicilor cu privire la cele menționate mai sus, coroborate cu acuzațiile de maltratare și constatările medicale obiective;
- rezultatele examinărilor suplimentare efectuate;
- concluziile detaliate ale consultărilor specializate;
- descrierea tratamentului acordat și a oricăror alte proceduri ulterior efectuate.

În plus, rezultatele fiecărui examen medical, concluziile medicului/ lor ar trebui puse la dispoziția deținuților, precum și apărătorilor săi.

RECOMANDARE: Avocatul Poporului recomandă ANP și IGP să implementeze corect și conform sugestiilor CPT conținutul examinărilor medicale în special, în partea ce ține de alegații de rele tratamente în detenție sau la reținere. ANP va integra recomandările CPT în întreg sistemul penitenciar, ca fiind specifice subdiviziunilor sale.

Regulile CPT privind transferul persoanelor private de libertate, 2018

La 26 iunie 2018, Secretariatul Comitetului European pentru prevenirea torturii a publicat Regulile CPT privind transferul persoanelor private de libertate¹¹.

CPT susține că oricare ar fi motivul transferării (escortării) persoanelor private de libertate dintr-un loc de detenție într-un alt loc (de ex: de la o secție de poliție până la o închisoare, dintr-o

¹¹ <https://www.coe.int/en/web/cpt/-/cpt-factsheet-on-transport-of-detainees?fbclid=IwAR2mBAjpasdVhCGfXFDkZwV5Ae-LAPMMg5RjsRpFzrAwoT0aIFtLkzIZgVU;>

închisoare într-o altă închisoare, dintr-un tribunal sau dintr-un spital sau dintr-un centru de detenție a imigranților) – transportul ar trebui să se facă întotdeauna într-o manieră umană, securizată și în siguranță.

Potrivit CPT:

- Vehiculele cu cabine individuale care măsoară mai puțin de 0,6 m² nu ar trebui să fie utilizate pentru transportul unei persoane, indiferent de durată. Cabinele individuale cu o suprafață de 0,6 m² pot fi considerate ca fiind acceptabile pentru călătorii pe distanțe scurte, totuși pentru deplasări pe distanțe lungi această suprafață trebuie să fie mult mai mare;
- În cazul transportului mai multor persoane pe distanțe scurte, spațiul per persoană trebuie să fie mai mare de 0,4 m², iar pentru distanțe mari, mai mare de 0,6 m² per persoană;
- Compartimentele sau cabinele utilizate pentru transportul deținuților ar trebui să aibă o înălțime rezonabilă, să fie echipate cu banchete sau scaune adecvate de odihnă; să fie curate, să fie suficient aerisite, ventilate și încălzite corespunzător;
- Pe durata călătoriilor scurte deținuții urmează să primească apă potabilă;
- Pe durata călătoriilor lungi deținuții urmează să primească apă potabilă și hrană la intervale corespunzătoare;
- La deplasările lungi, deținuții trebuie să aibă acces la facilitățile sanitare sau să satisfacă nevoile fiziologice în condiții care oferă suficientă intimitate, igienă și demnitate. Se recomandă opriri regulate;
- Deținuții adunați în fața unei instanțe după o călătorie lungă ar trebui plasați în condiții care să garanteze respectarea demnității lor;
- Persoanele deținute urmează a fi transportate în vehicule proiectate în mod corespunzător în acest scop, ținând seama de toate cerințele de siguranță relevante pentru a proteja deținuții;
- Numărul de deținuți transportați nu trebuie să depășească capacitatea vehiculelor utilizate în acest scop;
- Deținuții nu trebuie să stea în picioare în timpul unei călătorii datorită lipsei locurilor de ședere;
- Deținuții nu ar trebui să rămână în interiorul camionetei în timpul unei transportări, dacă aceasta contravine regulilor de siguranță;
- Toate autovehiculele trebuie să fie echipate cu dispozitive de siguranță adecvate (ex: centuri de siguranță), precum și dispozitive de comunicare cu personalul escortei;
- Ușile boxelor/ cabinelor securizate trebuie să fie echipate cu un dispozitiv, care, în caz de urgență, deblochează automat (și/sau rapid) ușile;
- Trebuie luate măsuri pentru a preveni violența, intimidarea sau furturile comise de deținuți împotriva celorlalți pasageri;
- Aplicarea cătușelor/ curelelor corporale deținuților în timpul transportului trebuie utilizată numai atunci când evaluarea riscului într-un caz individual justifică acest lucru. Iar, atunci când utilizarea acestor mijloace este considerată absolut necesară, ar trebui făcută astfel încât să minimizeze orice risc de vătămare a persoanei reținute;
- Cătușele nu ar trebui utilizate atunci când deținuții sunt blocați în interiorul boxelor/ compartimentelor/ cabinei securizate;
- Imobilizarea mâinilor la spatele deținuților pe perioada transportării ar trebui evitată pentru a preveni disconfortul sau rănirea/ traumatismele;
- Practica utilizării dispozitivelor de blocaj a vizualizării în timpul transportării ar trebui eliminată;
- Mijloacele de transport utilizate pentru a transporta sau lua deținuții de la un spital, ar trebui să ia în considerare starea lor medicală;
- Confidențialitatea datelor medicale trebuie respectată în timpul transferurilor deținuților;
- Orice practică a segregării deținuților cu HIV-pozitiv trebuie întreruptă.

RECOMANDARE: Enumerând Regulile menționate supra, Avocatul Poporului recomandă ANP și IGP să-și reajusteze normele interne cu privire la transportarea, escortarea persoanelor deținute conform standardelor internaționale în contextul implementării reformelor inițiate. Pe parcurs, Oficiul Ombudsmanului va monitoriza condițiile de transportare a deținuților, în vederea corespunderii criteriilor evidențiate.

Jurisprudența CtEDO în cauzele pronunțate în 2018 (art.3,13)

Hotărârea	Pretențiile Reclamantului	Constatările Curții	Prejudiciul
Mereuța c Moldovei ¹² Cererea nr.64401/11	Reclamantul a pretins lipsa investigațiilor efective, prin omiterea termenului de punere sub învinuire a bănuțului de către autoritățile Statului	Obligația pozitivă prevăzută la articolul 3 cere statelor să stabilească un cadru legal, în special prevederi legale penale eficiente, menite să prevină și să pedepsească săvârșirea infracțiunilor împotriva integrității personale provocate de persoane particulare. Curtea a considerat că investigația cu privire la afirmațiile reclamantului referitor la maltratare nu a fost suficientă sau îndeajuns eficace.	Curtea i-a acordat reclamantului 7500 Euro cu titlu de prejudiciu moral.
Goriunov c Moldovei ¹³ Cererea nr.14466/12	Reclamantul a susținut, în special, că pe parcursul unei perioade de cinci luni a fost supus unui tratament inuman și degradant, contrar art.3 din Convenție, ca urmare a încălțușării acestuia de fiecare dată când s-a deplasat în afara celulei sale.	În speță, Curtea a observat că aplicarea sancțiunii sub formă de mustrare și încălțușare este ilegală, nefiind prevăzută de Statutul de executare a pedepsei pentru condamnați. La fel, Curtea a concluzionat că reclamantul a fost sancționat prin încălțușarea permanent când se afla în afara celulei în absența	Curtea i-a acordat reclamantului 4500 Euro cu titlu de prejudiciu moral și 650 Euro cu titlu de costuri și cheltuieli.

¹² <http://agent.gov.md/wp-content/uploads/2018/07/Mereuta-v.-MDA-ROM-def.pdf>

¹³ <http://agent.gov.md/wp-content/uploads/2018/09/CASE-OF-GORIUNOV-v.-THE-REPUBLIC-OF-MOLDOVA-ROM.pdf>

		oricăror acuzații sau dovezi că acesta reprezenta un risc pentru sănătate sau securitate, aparent ca o măsură punitivă și preventivă, și pe baza unei ordonanțe care a extins limitele dispoziției legale care permitea o astfel de măsură. Prin urmare, apariția zilnică a reclamantului în cătușe în fața altor deținuți, era în detrimentul demnității sale umane, care îl făcea să se simtă ca fiind pedepsit pe nedrept și disproporționat.	
Goremâchin c Moldovei¹⁴ Cererea nr.30921/10	Reclamantul s-a plâns inclusiv pe detenția în condiții inumane în cadrul Departamentului Servicii Operative a MAI în perioada 2009, în cadrul Penitenciarului nr.13 Chișinău și în cadrul Penitenciarului nr.11 Bălți	Curtea a constatat, în unanimitate, violarea Articolului 3 din Convenție, notând că Procuratura din Bălți a constatat existența condițiilor inumane de detenție în Penitenciarul nr. 11. În ceea ce privește condițiile de detenție din Penitenciarul nr. 13, Curtea a reamintit că a constatat în numeroase hotărâri ca fiind contrare Articolului 3 din Convenție. Corespunzător Curtea a considerat că <i>nivelul de suferință inerent detenției</i> a fost depășit și a atins nivelul de severitate cerut de Articolul 3 din Convenție.	Curtea i-a acordat reclamantului 15.000 Euro cu titlu de prejudiciu moral și 1.500 Euro cu titlu de costuri și cheltuieli.

¹⁴ <http://agent.gov.md/wp-content/uploads/2018/07/GOREMICHIN-v.-MDA-ROM.pdf>

Botnari c. Moldovei¹⁵ Cererea nr.74441/14	Reclamanta a pretins detenția în condiții proaste din Penitenciarul nr.13 Chișinău, precum și lipsa asistenței medicale calificate prescrise reclamantei. Potrivit reclamantei, ea a fost deținută într-o celulă din subsol, în condiții proaste de detenție. Ulterior, a fost transferată în Penitenciarul nr. 13, unde a fost deținută în celulă cu alți 16 deținuți, fiind supusă fumatului pasiv; celula era infectată și alimentația de proastă calitate. Pe durata detenției la Departament, tratamentul medical a fost întrerupt și administrația a refuzat să o transfere la spital. După transferarea la Penitenciar, ea nu a fost asigurată cu asistență medicală corespunzătoare stării sale.	Curtea a constatat, în unanimitate, violarea Articolului 3 din Convenție, în ceea ce privește condițiile de detenție, notând că suprapopularea a fost confirmată de către informația Guvernului privind mărimea și ocuparea celulelor. Mai mult decât atât, calitatea proastă a alimentației, fumatul pasiv au sporit suferința reclamantei, care a depășit nivelul minim inerent detenției. În lipsa unor dovezi că Guvernul ar fi adus îmbunătățiri considerabile în Penitenciarul nr. 13 în ultimii ani, Curtea a considerat că nu există motive pentru a se departaja de la concluziile la care a ajuns în hotărârile anterioare. De asemenea, în unanimitate, Curtea a constatat violarea Articolului 3 din Convenție, privind refuzul tratamentului medical.	Curtea i-a acordat 10.000 Euro cu titlu de prejudiciu moral și 1.500 Euro cu titlu de costuri și cheltuieli.
Ceaicovschi c. Moldovei¹⁶ Cererea nr.37725/15	Reclamantul a pretins că a fost deținut în lipsa unor motive suficiente și irelevante, dar și pentru refuzul spitalizării în cazul maladiei grave	Curtea a considerat, printre altele, că refuzul administrației penitenciare de a respecta prescripțiile medicilor pentru o perioadă atât de peste 7 luni, a supus	Curtea a acordat reclamantului 10.000 Euro cu titlu de prejudiciu moral și 4.000 Euro cu titlu de costuri și cheltuieli.

¹⁵ [https://hudoc.echr.coe.int/eng#{%22itemid%22:\[%22001-183370%22\]}](https://hudoc.echr.coe.int/eng#{%22itemid%22:[%22001-183370%22]})

¹⁶ <http://agent.gov.md/wp-content/uploads/2018/07/Ceaicovschi-v.-MDA-ROM-1.pdf>

		reclamantul la dureri și suferințe severe, fapt care a constituit un tratament inuman și degradant, în sensul art.3 din Convenție.	
Miron c. Moldovei ¹⁷ Cererea nr.74497/13	În fața Curții, reclamantul a pretins condiții inadecvate de detenție în Penitenciarul nr.13 Chișinău pentru o perioadă de peste 3 ani. Potrivit reclamantului, el a fost deținut în celule cu iluminare proastă, pereți umezi și împreună cu alți 5 deținuți într-un spațiu de 6 m.p. Din cauza suprapopulării, reclamantul a fost nevoit să împartă patul cu un deținut, dormind pe rând. Pe durata detenției acesta nu a primit lenjerie de pat sau îmbrăcăminte. Câțiva din deținuți erau diagnosticați cu tuberculoză sau HIV și aveau răni deschise, etc.	Curtea reamintește că a constatat condițiile de detenție în Penitenciarul nr. 13 fiind contrare Articolului 3 din Convenție în numeroase hotărâri (a se vedea, printre recente cauze, Hadji c. Moldovei, cererile nr. 32844/07 și 41378/07, § 20, 14 februarie 2012; Silvestru c. Moldovei, cererea nr. 28173/10, 13 ianuarie 2015 și Pissaroglu c. Moldovei, cererea nr.21061/11, 3 martie 2015). Prin urmare, Curtea a considerat că dificultățile suferite de reclamant în timpul detenției sale în Penitenciarul nr. 13 a depășit nivelul inevitabil al dificultăților inerente detenției și a atins pragul de gravitate prevăzut de Articolul 3 din Convenție. În consecință, a avut loc o violare a Articolului 3 din Convenție. De asemenea, Curtea a constatat violarea Articolului 13, urmare a lipsei la nivel național a unui remediu eficient	Curtea a acordat reclamantului 10.000 Euro cu titlu de prejudiciu moral și 1.000 Euro cu titlu de costuri și cheltuieli.

¹⁷ [https://hudoc.echr.coe.int/eng#{%22itemid%22:\[%22001-186017%22\]}](https://hudoc.echr.coe.int/eng#{%22itemid%22:[%22001-186017%22]})

		privind condițiile de detenție în Penitenciarul nr. 13.	
Secieru c Moldovei ¹⁸ Cererea nr.20546/16	În fața Curții, reclamantul s-a plâns de detenția în condiții inumane și caracterul rezonabil al detenției sale. Pe perioada detenției reclamantul a fost deținut în Penitenciarul nr. 13, potrivit acestuia celula era suprapopulată, fiind echipată cu o toaletă care nu era separată în mod corespunzător, alimentația era insuficientă și de proastă calitate etc.	Curtea a constatat, în unanimitate, violarea Articolului 5 § 3 din Convenție, observând că argumentul de bază invocat de procurorul care a cerut arestarea preventivă a reclamantului era că acesta se eschiva de la investigație în Federația Rusă. Reclamantul a răspuns la această alegație că nu a cunoscut de investigația penală împotriva sa și faptul că autoritățile îl caută. Curtea a notat că instanțele naționale au invocat, de asemenea, și alte motive cum ar fi riscul interferenței reclamantului în desfășurarea investigației și influențarea martorilor. Totuși, absența vreunei substanțieri, lipsa complexității cauzei și gravitatea limitată a faptei imputate reclamantului, aceste motive nu pot fi considerate ca relevante și suficiente.	Curtea, de asemenea, a constatat, în unanimitate, violarea Articolului 3 din Convenție, pentru condițiile proaste de detenție din Penitenciarul nr. 13. Curtea a acordat reclamantului suma de 3.000 Euro cu titlu de prejudiciu moral și 1.500 cu titlu de costuri și cheltuieli.
Coteț c Moldovei ¹⁹ Cererea nr.72238/14	În fața Curții, reclamantul a pretins că a fost deținut în condiții inumane și degradante pentru o perioadă de 4 luni în	Curtea a constatat violarea art.3 din Convenție din cauza condițiilor inumane și degradante în Penitenciarul nr.13	Curtea a acordat reclamantului suma de 4.000 de Euro cu titlu de prejudiciu moral și 2.000 de Euro cu titlu de

¹⁸ <http://agent.gov.md/wp-content/uploads/2018/11/SECRIERU-v.-MDA-ROM.pdf>

¹⁹ [https://hudoc.echr.coe.int/eng#{%22itemid%22:\[%22001-187201%22\]}](https://hudoc.echr.coe.int/eng#{%22itemid%22:[%22001-187201%22]})

	anul 2014 în Penitenciarul nr.13 Chișinău	Chișinău	costuri și cheltuieli.
O.R.și L.R c Moldovei²⁰ Cererea nr.24129/11	În fața Curții reclamantele s-au plâns în temeiul Articolului 3 din Convenție că au fost supuse unui tratament inuman și degradant de către angajații poliției și despre impunitatea în rezultatul neînceperii urmăririi penale împotriva acestuia potrivit prevederilor legale.	Curtea a concluzionat că în virtutea investigației interne întârziate și superficiale, împreună cu omisiunea de a iniția investigație penală corespunzătoare după mai mult de 9 luni după ce informația privind pretinsa ilegalitate a devenit cunoscută autorităților, investigația a alegațiilor reclamanților nu a fost eficientă. Curtea, de asemenea, a notat că potrivit legislației naționale omisiunea de a iniția urmărirea penală limitează eficiența ulterioară în sensul admisibilității probelor în fața instanței. În opinia Curții, lejeritatea susținută de Stat, în tratamentul polițiștilor acuzați de infracțiuni foarte serioase este incompatibilă cu scopul de a preveni viitoarele exemple de rele tratament din partea poliției.	Curtea a constatat violarea art. 3 din Convenție și a acordat reclamantelor 16.500 Euro cu titlu de prejudiciu moral, precum și 1500 Euro pentru costuri și cheltuieli.

RECOMANDARE: Avocatul Poporului recomandă Guvernului Republicii Moldova executarea hotărârilor Curții Europene. La fel se recomandă a aplica concluziile Curții în cadrul politicilor publice privind reforma sectorului justiției și a sistemului penitenciar și al poliției.

²⁰ [https://hudoc.echr.coe.int/eng#{\"itemid\":\[\"001-187481\"\]}](https://hudoc.echr.coe.int/eng#{\)

Rezumat cu privire la situația în locurile privative de libertate.

La momentul elaborării Raportului respectiv, Guvernul Republicii Moldova nu a răspuns la solicitările Comitetului ONU împotriva torturii din 2017²¹:

...Guvernul urmează să raporteze pînă la 6 decembrie 2018 privind pct. 16 (c) din observațiile concludente privind mecanismul național de prevenire, pct. 9 privind asigurarea garanțiilor legale fundamentale persoanelor private de libertate și 14 (i) privind decesul în detenție a lui Andrei Brăguța.
pct.33 CAT/C/MDA/3

Ombudsmanul este pe deplin convins că, autoritățile Republicii Moldova nu vor ignora solicitările Comitetului de la Geneva și vor pleda cu fermitate acestui exercițiu important în domeniul prevenirii torturii.

Pe această cale, Avocatul Poporului susține și încurajează Guvernul să depună efort continuu în vederea îmbunătățirii condițiilor materiale de detenție în cele 19 penitenciare, 21 izolatoare ale poliției, 3 spitale de psihiatrie, izolatorul CNA și cele 7 centre de plasament temporar al persoanelor cu dizabilități, etc, precum și să asigure în totalitate garanțiile antitortură față de persoanele custodate. Complementar, **Ombudsmanul conchide că situația în sistemul de detenție poate progresa în cazul unei voințe politice clare, responsabile și conștiente. Noul forum legislativ, urmează să-și asume responsabilitatea privind continuitatea reformelor inițiate de ANP și IGP.**

Urmare a observațiilor sale, Avocatul Poporului remarcă progrese minore. Însă, la general, situația în locurile de detenție rămâne îngrijorătoare (condiții de detenție necorespunzătoare, lipsa acută de spațiu personal, suprapopulare, penuria locurilor de dormit, accesul limitat la lumină și aer curat, lipsa de intimitate în timpul utilizării instalațiilor sanitare, etc).

Ombudsman-ul a constatat în numeroase cauze individuale repetitive gestionarea defectuoasă de către autoritățile penitenciare a proceselor de implementare a standardelor degajate de articolele 2 și 3 CEDO.

Instituțiile penitenciare

Articolul 3 CEDO, cere Statului să asigure ca persoana să fie deținută în condiții care sînt compatibile cu respectarea demnității sale umane, ca modul și metoda de executare a pedepsei, să nu cauzeze persoanei suferințe sau dureri de o intensitate, care să depășească nivelul de suferință inerent detenției și, avînd în vedere exigențele detenției, sănătatea și integritatea persoanei să fie în mod adecvat asigurate, printre altele, prin acordarea asistenței medicale necesare. Atunci când sunt evaluate condițiile de detenție, trebuie luate în considerație efectele cumulative ale acestor condiții, precum și durata detenției.

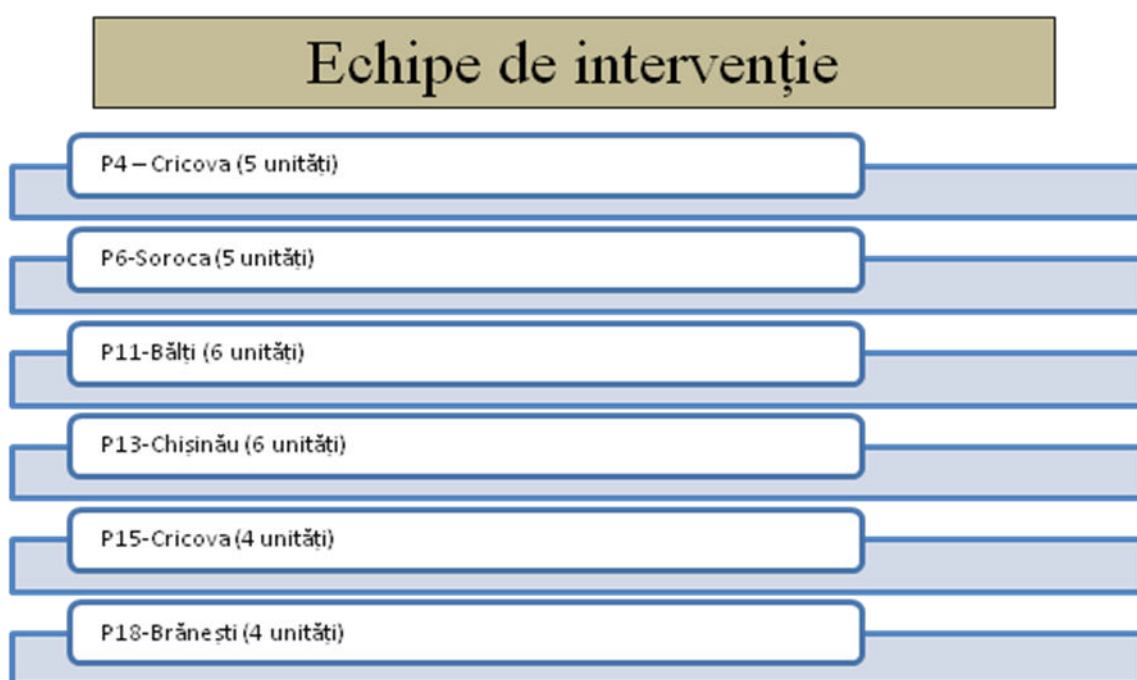
Practic, toate penitenciarele sunt de o arhitectură veche, de organizare sovietică și neadaptate detenției omului ca atare. Spațiile mari (de tip barac) influențează atât asupra respectării regimului de detenție de către deținuți, sănătății cât și capacității lor de a participa la programele de resocializare. Mai mult de 80% din condamnați petrec timpul în incinta instituțiilor din cauza lipsei locurilor de muncă și altor forme de ocupație. La propriu, penitenciarele nu dispun/ dispun limitat de domenii ocupaționale specifice și utile persoanelor deținute. Aspectul „resocializării” se

²¹ https://tbinternet.ohchr.org/_layouts/TreatyBodyExternal/countries.aspx?CountryCode=MDA&Lang=RU, pct.33 CAT/C/MDA/3.

menține la procesul de evidență a documentației scrise, decât de o succesiune de acțiuni în domeniul dat.

La moment, detenția persoanelor poate fi calificată ca detenție în detrimentul art.3 a Convenției și jurisprudenței europene. Constatările respective au fost trasate în repetate rânduri de Comitetul ONU împotriva torturii (2014, 2017), Comitetul european pentru prevenirea torturii (2015,2018), Avocatul Poporului (2002-2018), precum și Consiliul pentru prevenirea torturii (2017-2018).

La 16 mai 2018 a intrat în vigoare Legea 300/2017 cu privire la sistemul administrației penitenciare. În aceeași zi, a fost aprobată HG 437/2018 cu privire la organizarea și funcționarea ANP. Noile reglementări aveau drept scop instituirea unui model eficient de administrare a sistemului penitenciar, consolidarea cadrului instituțional, dezvoltarea capacității operaționale, inclusiv motivarea personalului penitenciar. ANP a lichidat Centrul pentru aprovizionare tehnico-materială și Direcția trupelor de pază, supraveghere și escortare și a creat Echipa de intervenție (35 unități) cu misiunea de aplanare a conflictelor, după cum urmează:

precum și 125 unități cu titlul de:

Echipe de escortare:			
P1 (4 unități)	P2 (5 unități)	P3 (5 unități)	P4 (6 unități)
P6 (5 unități)	P7 (5 unități)	P9 (5 unități)	P11 (12 unități)
P13 (36 unități)	P15 (5 unități)	P16 (12 unități)	P17 (5 unități)
	P18 (8 unități)		

Rezumând impedimentele și problemele în activitatea instituțiilor penitenciare, enunțăm următoarele:

Blocul I: Resursele umane:

În mediu, între 7-12 funcții erau vacante în instituțiile penitenciare, din limitele stabilite pentru statul de personal. Administrațiile penitenciare, conform rapoartelor lor de bilanț anuale au menționat că au ripostat exodului de angajați din sistem. Totuși, există rezerve cu privire la calitatea angajaților, insuficiența profesioniștilor în domenii, altele decât supraveghere și pază. În comparație cu numărul persoanelor custodiate, cifra angajaților se reduce la 50-60%. Numărul relativ mic de angajați scade evident din randamentul eficienței și calității actului execuțional-penal și misiunii penitenciarelor, ca atare. Acest dezechilibru arată că sistemul închis se menține pe obținerea unui „compromis” cu deținuții. De altfel, sistemul nu va rezista unor eventuale revolte sau nesupunere, etc.

Investițiile în resursele umane (în special calificate) trebuie să fie o prioritate pentru ANP.

La ziua de 31 decembrie 2018, schema de încadrare în sistemul penitenciar prezenta:

Număr angajați:	Număr deținuți:
P1 Taraclia 134 state unități, Efectiv: 120 unități	P1 Taraclia: Plafonul: 336 deținuți. Se dețin: 334
P2 Lipcani: 113 state unități, Efectiv: 103 unități	P2 Lipcani: Plafonul: 286 deținuți. Se dețin: 290

P3 Leova: 129 state unități, Efectiv: 112	P3 Leova: Plafonul: 307 deținuți. Se dețin: 301
P4 Cricova: 119 state unități, Efectiv: 102	P4 Cricova: Plafonul:713 deținuți. Se dețin:760
P5 Cahul: 159 state unități, Efectiv:142	P5 Cahul: Plafonul: 170 deținuți. Se dețin:218
P6 Soroca: 203 state unități, Efectiv: 195	P6 Soroca: Plafonul: 693 deținuți. Se dețin: 775
P7 Rusca: 108 state unități, Efectiv: 99	P7 Rusca: Plafonul: 231 deținute. Se dețin: 303
P8 Bender: 98 state unități, Efectiv:88	P8 Bender: Plafonul: 279 deținuți. Se dețin: 144
P9 Pruncul: 146 state unități, Efectiv: 130	P9 Pruncul: Se dețin: 567
P10 Goian: 73 state unități, Efectiv:70	P10 Goian: Se dețin: 30
P11 Bălți: 183 state unități, Efectiv: 179	P11 Bălți: Plafonul: 258 deținuți. Se dețin:448
P12 Bender: 87 state unități, Efectiv: 85	P12 Bender: Plafonul: 261 deținuți.
P13 Chișinău: 258 state unități, Efectiv 245	P13 Chișinău: Plafonul: 570 deținuți. Se dețin: 1000
P15 Cricova: 153 state unități,	P15 Cricova: Plafonul: 470 deținuți.

Efectiv:136	Se dețin: 566
P16 Pruncul: 204 state unități, Efectiv: 189	P16 Pruncul: 1695 deținuți internați în 2018
P17 Rezina: 236 state de unități, Efectiv: 223	P17 Rezina: Plafonul: 510 deținuți. Se dețin: 350
P18 Brănești: 175 state unități, Efectiv:165	P18 Brănești: Plafonul: 652 deținuți. Se dețin: 653

Un alt impediment enunțat de angajații sistemului penitenciar, ține de lipsa/ ineficiența mecanismelor de responsabilizare a deținuților pentru i) atacul asupra colaboratorilor (18 cazuri, în creștere) ii) distrugerea bunurilor, iii) violențe sau alte forme de maltratări, ii) acțiuni cu caracter sexual, ii) ofensă/ umilirea angajaților (în special femeilor), etc. Infrațiunea de atac asupra colaboratorului se reduce la amendă, fie închisoare pe termen mic. Acest fapt, încurajează deținuții să-și continue acțiunile ilicite, iar angajatul este nevoit să le suporte. În 2018 au fost procurate doar 113 camere video portabile, număr relativ mic față de numărul de angajați.

RECOMANDARE: ANP/ Guvernul/ Procuratura Generală trebuie să identifice o soluție în acest sens. CAT/CPT arată expres Republicii Moldova să asigure climat favorabil de muncă, precum și mecanisme de protecție a angajaților.

Blocul II: Responsabilizarea deținuților:

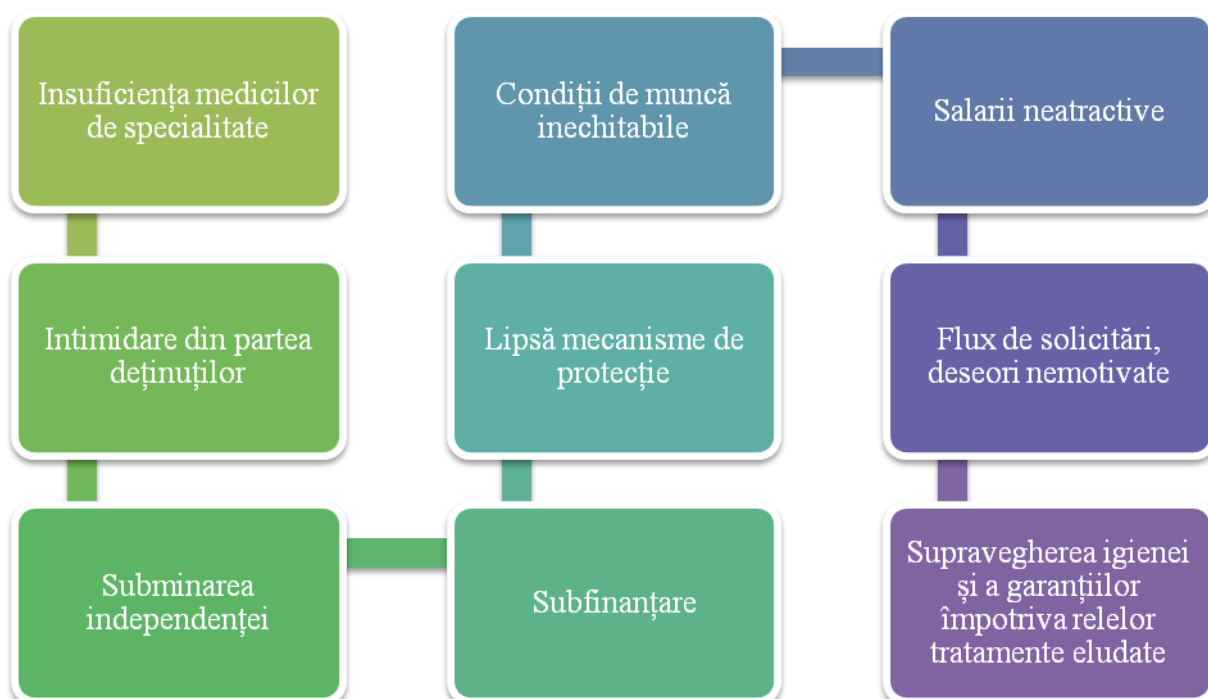
În același timp, autoritatea penitenciară este pasibilă de asigurarea siguranței și securității persoanelor aflate în custodie. În 2018 au fost înregistrate 790 cazuri de leziuni corporale, 779 acțiuni de protest (greva foamei) și 612 cazuri de autovătămare. Angajații au aplicat forța fizică și mijloacele speciale în 354 cazuri (în creștere cu 2017). Cauzele acestor tendințe negative revin disfuncționalităților sistemului penitenciar, actelor frecvente de violență și intimidare între deținuți, prezența ierarhiei informale, rata mică de cauze penale inițiate, etc.

Ombudsman-ul constată că măsurile preventive, necesare pentru a asigura integritatea fizică, psihică și siguranța persoanelor private de libertate ce se află în custodia instituțiilor penitenciare se întreprind defectuos, iar eforturile personalului penitenciar în acest scop sunt insuficiente și în disonanță cu obligațiile degajate de articolele 2 și 3 CEDO.

RECOMANDARE: ANP trebuie să intensifice urgent eforturile în scopul prevenirii și represiunii actelor de violență și intimidare dintre deținuți, acordându-se o atenție deosebită cauzelor și originii fenomenului; să întreprindă măsurile necesare, astfel încât personalul penitenciarului să nu se mai bazeze pe ierarhia informală din rândul deținuților pentru a menține ordinea și securitatea; să întreprindă măsuri necesare pentru a garanta ca dreptul deținuților de a depune plângeri să fie efectiv, asigurând, totodată, ca aceste plângeri să nu provoace presiuni din partea personalului penitenciarului; să demareze o examinare aprofundată a efectivului, în special, serviciului securitate, și a revedea numărul unităților de personal al instituției penitenciare în scopul extinderii acestuia și asigurării numărului corespunzător al personalului de supraveghere; să întreprindă măsuri în scopul instruirii personalului instituției penitenciare în materia securității și siguranței, inclusiv conceptul securității dinamice, aplicarea forței și mijloacelor de constrângere și confruntarea deținuților violenți, luând în considerație tehnicile preventive și de neutralizare, precum sunt negocierea și medierea.

RECOMANDARE: ANP urmează să elaboreze și aprobe programul de reducere a violenței în mediul penitenciar, stabilit prin Ordinul ANP nr.82 din 14 iunie 2018. La fel, ANP urmează să-și planifice activități de instruire a angajaților secțiilor de siguranță, regim penitenciar și reintegrare socială.

Blocul III: Componenta medicală

În 2018 discuțiile cu privire la statutul și modelul sistemului medical al penitenciarelor a luat amploare. CAT/ CPT au recomandat Guvernului transferul unităților medicale din subordinea ANP în subordinea Ministerului Sănătății cu titlul de soluție împotriva disfuncționalității serviciilor de sănătate în sistemul penitenciar.

CAT a punctat următoarele:

- 1) personalul medical nu este independent de autoritățile penitenciare în exercitarea atribuțiilor sale profesionale;
- 2) calificarea personalului medical este insuficientă;
- 3) asistența medicală în locurile de detenție este diferită la nivel de accesibilitate, disponibilitate și calitate, respectiv, nu este echivalentă celei disponibile în comunitate;
- 4) calitatea acordării asistenței nu este verificată sistematic de către Ministerul Sănătății, Muncii și Protecției Sociale sau alte autorități din domeniu;
- 5) medicina în locurile de detenție nu este în atenția ministerului de resort (MSMPS) și nu reflectă în politicile și strategiile de stat în domeniul sănătății;
- 6) reorganizarea sistemului de sănătate a fost inclusă ca o acțiune prioritară a Strategiei de dezvoltare a sistemului administrației penitenciare pentru anii 2016 – 2020, dar sunt restanțe considerabile în implementarea activităților cu referire la domeniul medical din considerentul complexității impactului asupra sistemului execuțional penal.

În concluzie, CAT a recomandat Republicii Moldova:

- transferarea funcției de gestionare a serviciilor medicale din sistemul administrației penitenciare din cadrul Administrației Naționale a Penitenciare către Ministerul Sănătății, Muncii și Protecției Sociale;
- asigurarea subordonării spitalelor penitenciare și serviciilor medicale la Ministerul Sănătății, Muncii și Protecției Sociale;
- întreprinderea măsurilor pentru reducerea supraaglomerării unităților medicale;
- îmbunătățirea condițiilor materiale, inclusiv prin repararea saloanelor pacienților și dotarea cu utilajul necesar;
- asigurarea cantității suficiente a alimentelor și disponibilității medicamentelor;
- elaborarea unor planuri individuale de tratament și acordarea medicamentelor corespunzătoare pentru deținuții ce suferă de tulburări psihoneurologice, inclusiv preparate antipsihotice.

Astfel, în scopul îmbunătățirii serviciilor medicale acordate persoanelor aflate în detenție și asigurării independenței personalului medical care acordă asistență medicală persoanelor custodiate, ANP a propus următoarele opțiuni de reorganizare:

- 1) transferul competențelor de acordare a asistenței medicale persoanelor custodiate de la Ministerul Justiției către Ministerul Sănătății, Muncii și Protecției Sociale;
- 2) crearea unei subdiviziuni medicale separate (cu statut de persoană juridică) din cadrul sistemului administrației penitenciare în subordinea Directorului Administrației Naționale a Penitenciarelor - Direcția de asistență medicală penitenciară;
- 3) crearea unei autorități publice din cadrul sistemului administrației penitenciare, subordonare direct Ministerului Justiției - Inspectoratul Național pentru Sănătate Penitenciară;

- 4) crearea unei instituții medico-sanitare publice în subordinea Ministerului Justiției, care nu va face parte din sistemul administrației penitenciare - Instituția medico-sanitară publică „Centrul medical penitenciar”.

La moment ANP este în proces de discuții în scopul identificării modelului optimal. MSMPS optează pentru crearea unei subdiviziuni subordonate MJ, care urmează a fi realizată în câteva etape. La finele 2018, ANP a propus MJ proiectul HG cu privire la crearea Direcției asistență medicală persoanelor deținute în penitenciare, proiectul Normativelor de state propuse pe servicii medicale și unității de dirijare.

Prin Ordinul ANP nr.140 din 06.08.2018 cu privire la organizarea procesului de autoevaluare a serviciilor medicale din cadrul sistemului penitenciar, a fost inițiată procedura de acreditare a secțiilor medicale. Toate penitenciarele au demarat reamenajarea spațiilor medicale pentru acreditare. Ombudsmanul a primit informații precum că în unele penitenciare a fost nevoie să fie evacuați deținuții din celule și transferați în condiții de suprapopulare pentru a crea condiții sarcinilor de acreditare. Potrivit datelor dispuse, pentru procurarea materialelor de construcție pentru reparația secțiilor medicale au fost alocați 1,5 mln lei. Mijloacele financiare sunt insuficiente, iar șefii de penitenciare au fost nevoiți să solicite suportul agenților economici din localitate pentru a continua reparațiile.

Odată cu acreditarea secțiilor medicale va fi posibilă contractarea CNAM și acordarea asistenței medicale deținuților pe baza de poliță de acordare a asistenței medicale. Cu suportul Consiliului Europei, ANP urmează să revizuiască Regulamentul de organizare a asistenței medicale deținuților, care va include, organizarea asistenței medicale psihiatrice în sistemul administrației penitenciare. În acest sens, a fost creat un grup de lucru.

La 06 septembrie 2018 a fost emis Ordinul ANP nr.169 cu privire la eficientizarea documentării medicale a leziunilor corporale în sistemul penitenciar. Personalul desemnat responsabil de documentarea leziunilor corporale a beneficiat de instruire în cadrul cursurilor de perfecționare, care se desfășoară anual la Centrul de instruire al ANP. Toate examinările medicale urmează să fie efectuate fără prezența altui personal decât cel medical, în condiții de confidențialitate. Avocatul Poporului a examinat aspectul completării fișei de evidență a leziunilor corporale în cadrul investigațiilor sale. Respectiv, a constatat că angajații serviciului medical nu întotdeauna au completat corect și complet, și au dus evidența datelor respective, inclusiv asigurat raportarea organelor procuraturii. Registrul „antitortură” nu se regăsește în instituții. Iar, medicii susțin că fișele de examinare medicală sunt plasate în dosarul medical al deținutului nou sosit. Fișele de examinare medicală și raportul anexă cuprind informații doar pentru deținuții sosiți în penitenciar și deloc pentru deținuții din penitenciar. Reamintim că garanțiile antitortură se referă inclusiv la detenția propriu-zisă.

ANP asigură că toți deținuții nou-sosiți în instituțiile penitenciare sunt plasați în celule de caratină, unde sunt supuși unui control medical complex, ulterior despre cele constate se notează în cartela medicală a condamnatului. În izolatoarele de detenție preventivă se propune testarea HIV la toți deținuții nou sosiți. Screening la TBC se efectuează în mod obligatoriu în toate izolatoarele de detenție preventivă, iar în penitenciare cu radiograful mobil de 2 ori/an. Testarea la hepatite virale se efectuează și la indicații medicale. Pentru anul 2019, sunt preconizate achiziționarea de teste rapide pentru hepatitele virale C din surse bugetare. În anul 2018 au fost achiziționate: tub radiologic, medicamente, produse parafarmaceutice, consumabile și materiale cu profil stomatologic pentru serviciile medicale din penitenciare. Iar, cu suportul Consiliului Europei, urmează a fi procurat un lot de echipament medical, care va include și defibrilator și balon Ambu.

Ombudsman-ul a constatat că autoritățile penitenciare, contrar articolelor 2 și 3 CEDO nu asigură evidența comprehensivă cu privire la starea de sănătate a persoanei private de libertate și tratamentul livrat în perioada detenției; diagnosticul și îngrijirea medicală nu sunt prompte și adecvate (*ex: Cauza Cosovan, etc*).

RECOMANDARE: Autoritățile penitenciare trebuie să ofere deținuțului tratamentul corespunzător afecțiunii de sănătate cu care a fost diagnosticat și care a fost prescris de către un medic competent, iar în ipoteza unor divergențe cu privire la tratamentul necesar pentru a asigura în mod adecvat sănătatea deținuțului, ar putea fi necesară pentru autoritățile penitenciare, în scopul conformării obligațiilor pozitive degajate de art.3 CEDO, obținerea recomandărilor suplimentare de la un specialist/expert de profil; să asigure controlul/examinarea medical(ă) a tuturor deținuților la sosirea în penitenciar, acordând o atenție deosebită: semnelor unor boli psihice grave; factorilor de risc de suicid; istoricul și semnele dependenței de alcool sau droguri și simptome ale abstenenței; boli contagioase; dizabilități mentale sau fizice; să asigure controlul/examinarea medical(ă) a deținuților fără întârzieri nejustificate și luarea măsurilor imediate pentru protejarea sănătății deținuților.

Dincolo de misiunea asigurării îngrijirilor medicale deținuților, serviciile medicale sau medicul sunt responsabili să verifice regulat: a) cantitatea, calitatea, prepararea și servirea hranei; b) starea sanitaro-igienică a încăperilor și a teritoriului penitenciarului; c) starea și curățenia îmbrăcămintei, a așternutului condamnaților, corespunderea lor anotimpului. Subsecvent, Directorul penitenciarului este obligat să ia cunoștință de raportul și de recomandările medicului și ale serviciului medical și să întreprindă urgent măsurile necesare. Dacă șeful penitenciarului consideră că, în cadrul penitenciarului, respectarea recomandărilor este imposibilă sau că acestea sunt inacceptabile, el prezintă Administrației Naționale a Penitenciarelor un raport, cu anexarea opiniei medicului sau a serviciului medical.

Instituția Ombudsmanului, ținând cont de determinantele funcțiilor instituțiilor penitenciare, specificate la alin.(1) art.11 și lit.a) alin.(2) art.13 din Legea cu privire la sistemul administrației penitenciare, nr.300 din 21.12.2017, nu poate să nu admită că unele deficiențe identificate repetat, cum ar fi, supraaglomerarea, își au originea într-o disfuncționalitate cronică, sistemică, și care nu sunt imputabile exclusiv sistemului administrației penitenciare. În același timp, din conținutul Rapoartelor întocmite de către personalul medical, în procesele de angajare a responsabilităților de îngrijiri medicale preventive și sociale, și executarea obligațiilor degajate de articolul 233 Cod de executare, ar rezulta eludarea de către personalul serviciului medical a normelor și standardelor aplicabile în materie. În acest sens, personalul serviciului medical formulează constatări, concluzii și recomandări, abstracte, imprevizibile și improprii (*ex.: „starea satisfăcătoare”, „curățenie generală”, „stare relativ-satisfăcătoare”, „necesită aerisire”, etc*). Prin urmare, personalul serviciului medical, în esență, au stabilit și dezvoltat practici contrare recomandărilor Avocatului Poporului, CAT, CPT și exigențelor dreptului intern.

„Sarcina serviciilor de îngrijire medicală din instituțiile penitenciare nu trebuie să se limiteze la tratarea pacienților bolnavi. Ele trebuie să aibă responsabilitatea îngrijirii medicale preventive și sociale, iar insalubritatea, supraaglomerarea, izolarea prelungită și inactivitatea pot necesita fie asistență medicală pentru un deținut, fie o acțiune medicală de ordin general a autorității responsabile.

RECOMANDARE: Avocatul Poporului susține că ANP urmează să aprobe procedură operațională clară și unitară pentru medici/ personalul medical în conformitate cu recomandările actorilor vizați, privind identificarea și raportarea situației sanitaro-igienice în toate spațiile locative, de deservire, băii, cantinei, secțiilor medicale, depozitelor, etc. Rapoartele medicilor urmează a fi analizate aprofundat și serios de directorii de penitenciare.

Un serviciu medical din penitenciar trebuie să aibă capacitatea de a asigura un tratament medical și asistență medicală, precum și diete, psihoterapie, reabilitare sau alte îngrijiri speciale necesare în condiții comparabile cu cele oferite pacienților din comunitate. La moment, instituțiile penitenciare nu pot asigura un regim alimentar sau dietă specială fundamentat (ă) pe motive culturale, medicale sau religioase (*Răspuns ANP nr.5/1-1652*).

Regimul alimentar/dietele speciale constituie unul dintre componentele principale ale asistenței medicale preventive și care urmează a fi asigurate deținuților care au necesități speciale determinate de afecțiuni de sănătate, celor care au preferințe în favoare unei diete speciale, cum ar fi, vegetarienii, sau celor care au exigențe speciale prefigurate de motive religioase. Reieșind din sinteza cercetărilor realizate de către Organizația Mondială a Sănătății, hrana poate avea un impact negativ sau pozitiv asupra integrității fizice și integrității psihice a deținutului, fiind identificată și o legătură cauzală între hrană și formele criminogene ale conduitei deținutului.

Serviciile penitenciare nu asigură regimuri alimentare speciale/diete speciale deținuților (ex: P6, P17, etc) și asociază regimul alimentar special/dietele speciale cu rația alimentară suplimentară.

Ombudsman-ul a constatat că, măsurile medicale, organizatorice și administrative, necesare pentru a asigura integritatea fizică, psihică și bunăstarea deținuților prin asigurarea faptului că deținuții primesc hrană de valoare nutritivă și cantitate suficientă pentru menținerea sănătății și a forțelor sale, de o calitate foarte bună, bine preparată și servită, precum și în concordanță cu un regim alimentar sau dietă specială fundamentat(ă) pe motive culturale, medicale sau religioase, sunt realizate defectuos, contrar articolelor 2 și 3 CEDO.

RECOMANDARE: Autoritățile penitenciare trebuie să se asigure că diagnosticul și îngrijirea medicală în privința deținuților sunt prompte și adecvate, iar lipsa furnizării alimentației în conformitate cu indicii nutriționali cantitativi și calitativi și cerințele specifice ale afecțiunilor de sănătate poate pune în pericol starea de sănătate a persoanei; să întreprindă prompt măsurile necesare identificării și evidenței comprehensive a deținuților ce au necesități speciale în favoarea unui regim alimentar/diete speciale determinate de afecțiuni de sănătate, celor care au preferințe în favoarea unei diete speciale, cum ar fi, vegetarienii, sau celor care au exigențe speciale prefigurate de motive religioase; Regimul alimentar/dieta specială nu poate fi echivalată/asociată cu rația alimentară suplimentară; Aceste măsuri presupun în mod obligatoriu întocmirea rapoartelor/notelor medicale complete, obiective și detaliate ce ar reflecta regimul alimentar, restricțiile alimentare și rația alimentară în fiecare caz, cu anexarea la fișa medicală.

În 2018 au fost documentate 194 cazuri de implicare în trafic și consum de droguri în penitenciare. Din 104 deținuți documentați, 35 s-a adevărit consumul substanțelor narcotice. Drogurile pătrund prin aruncături peste edificiile de pază, colete sau aduse de civili la întrevederi, susține ANP. În același timp, 485 deținuți sunt beneficiari ai programului Terapie de substituție cu Metadonă. În 2018 au fost incluși alți 40 beneficiari noi.

În vizitele sale, Ombudsman-ul a primit alegeri privind refuzul acordării tratamentului farmacologic de substituție și tolerarea circulației ilegale a substanțelor narcotice, în special în rândul beneficiarilor terapiei de substituție. În vederea protecției datelor, nu vom publica numele intervievaților.

Ombudsman-ul a estimat că refuzul de a acorda tratament farmacologic de substituție a dependenței de opiacee unei persoane aflată în custodia instituției penitenciare poate constitui o violarea articolului 3 CEDO. În același timp, liniile directoare formulate de Organizația Mondială a Sănătății sugerează că, „riscul semnificativ și major pe care-l reprezintă metadona este

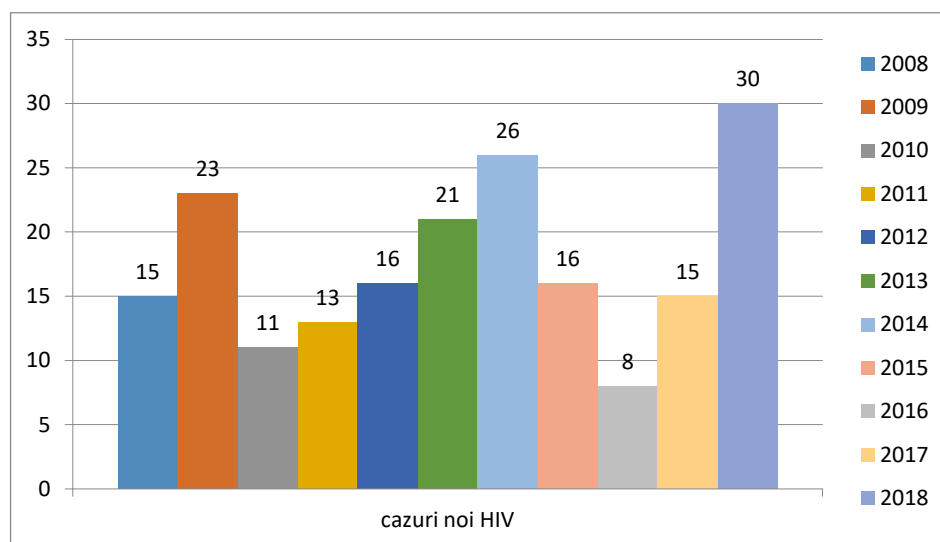
supradozajul, care poate fi fatal. Rezultatele cercetărilor indică că, riscul cel mai pronunțat de supradozaj este la etapa inițială a tratamentului de substituție cu metadonă.”

În lumina caracterului extrem de important al protecției oferite de articolul 2 CEDO în privința dreptului la viață, că persoana din custodia statului se află într-o poziție vulnerabilă și autorităților le revine sarcina de a o proteja.

Avocatul Poporului dorește să atragă atenția asupra faptului că, consumul necontrolat de droguri ilegale în penitenciare în cumul cu tratamentul farmacologic cu metadonă, ar putea determina supradozajul, care poate fi fatal, împrejurări ce impun adoptarea unor măsuri preventive și decisive în scopul neadmiterii unor asemenea consecințe.

RECOMANDARE: Autoritățile penitenciare trebuie să întreprindă măsuri decisive și efective în scopul prevenirii și diminuării, traficului, consumului și proliferarea necontrolată de substanțe psihotrope sau stupefiante, precursorilor, etnobotanicilor, analoagelor acestora și altor substanțe ilegale, în instituțiile penitenciare și să acorde o atenție sporită evaluării stării de sănătate și proceselor privind stabilirea și administrarea dozei optime individuale în cazurile ce privesc tratamentul farmacologic cu metadonă al dependenței de opiacee.

La 31 decembrie 2018 în sistemul administrației penitenciare se află în evidență 130 pacienți HIV, dintre care 30 cazuri noi și 7 cazuri reconfirmate sau transfer din alte state. 139 deținuți au beneficiat de tratament antiretroviral pe parcursul anului. Conform Ordinul MJ nr.46 din 15.01.2018 privind implementarea Programului național de prevenire și control al infecției HIV/SIDA și ITS în sistemul penitenciar pentru anii 2016-2020, acțiunile care necesitau bugetare au fost finanțate în proporție de 30%, astfel a fost posibilă realizarea acțiunilor și îndeplinirea angajamentului față de Fondul Global. La moment, în 13 penitenciare (inclusiv izolatoare de urmărire penală) se derulează tratamentul farmacologic cu metadonă. Numărul deținuților cu HIV pozitiv este în creștere.

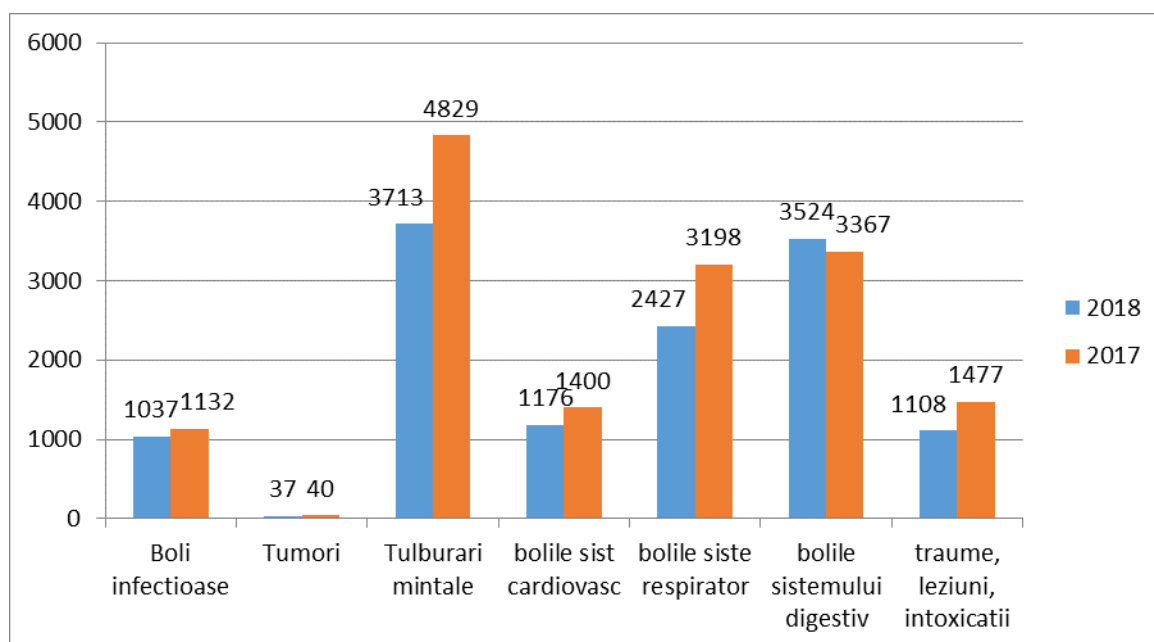

În pofida gradului de asistență pacienților cu HIV, Ombudsmanul a înregistrat plângeri cu privire la plasarea bolnavilor în izoloarele din subsolurile instituțiilor penitenciare. În condițiile respective, maladia progresează și nu va fi minimalizată.

RECOMANDARE: A evita plasarea pacienților cu HIV (alte boli infecțioase) în subsolurile izoloarelor din cadrul instituțiilor penitenciare.

În 2018 au decedat în sistemul penitenciar 28 deținuți, dintre care 6 prin suicid. În toate cauzele de deces, Ombudsmanul s-a sesizat din oficiu. În trei cazuri au existat suspiciuni cu privire la decesul în condiții dubioase. Astfel, la demersurile Ombudsmanului au fost inițiate cauze penale în baza art.145 Cod penal (omor), art.213 Cod penal (neglijența medicilor din spitalul civil) și art. 150 Cod penal (determinare la suicid). Menționăm că procurorii au fost rezervați în colaborarea cu Instituția Ombudsmanului privind investigarea cauzelor de deces în custodia Statului.

Conform datelor statistice, se constată că morbiditatea generală constituie 13017 cazuri în descreștere cu 34,1% (2017-19754 cazuri). În structura morbidității pe prim plan se situează tulburările mintale și comportamentale. Pe locul II se clasează bolile aparatului digestiv, iar pe locul III patologiile sistemului respirator după cum urmează:

Avocatul Poporului a observat că instanțele continuă să emită mandate de arest, în pofida restricției de a plasa în arest preventiv persoane cu maladii grave (art.176 CPP). Iar, ANP, având la bază Ordinul 331/2006 tolerează detenția preveniților în condiții de penitenciar până la acutizarea stării sănătății acestora, astfel încât restabilirea sănătății lor este imposibilă. Ombudsman-ul relevă mai multe practici ale instituțiilor, precum CNA și IGP, care aplică diferit mecanismul de asigurare a asistenței medicale reținuților / preveniților. De ex: CNA remite imediat reținutul la Spitalul Sfânta Treime din Chișinău, fără a aștepta permisiunea procurorilor. În unele cazuri, CNA atenționează procurorii să-și asume responsabilitatea în cazul agravării stării de sănătate a custodiaților. IP teritoriale apelează serviciile medicale civile or remit reținutul ANP-ului. În consecință, un bolnav este plasat în detenție în baza unui mandat de arest, iar ca să fie eliberat urmează un șir de comisii și instanță, care, în loc să prioritizeze dreptul la viață se consumă pe proceduri formale și birocratice. Un prevenit cu maladii merită același tratament și drept de a fi eliberat din detenție, atunci când maladia poate fi prevenită și nu la stadiul final. Judecătorii și procurorii trebuie să conștientizeze că atunci când există riscul evident de a pierde viața în detenție, să aplice măsurile alternative arestului. Penitenciarele vor asigura executarea încheierii judecătorești, în calitate lor de organe executive. Însă, îngrijirile medicale persoanelor vizate în anchete penale sunt eficiente în afara sistemului închis. Prioritate este viața omului.

La 26 septembrie 2017, Serghei Cosovan (46 ani) a fost plasat în arest preventiv. Din acea perioadă se află în P16 (spitalul penitenciar) cu diagnoza ciroză hepatică de etiologie virală HCV fază activă, etc. Perioada aflării prevenitului în acest penitenciar a condus la acutizarea maladiei. Deși, la etapa reținerii – starea sănătății lui putea fi remediată în cadrul unui spital civil specializat. Judecătorii au refuzat în repetate rânduri schimbarea măsurii preventive. Iar, ANP a inclus pacientul în lista bolilor pasibile pentru eliberare. Ieșirea din detenție va fi posibilă doar după ce va exista o decizie definitivă pe cauza sa penală. Eliberarea acestuia nu poate fi realizată pentru că nu este prevăzută o asemenea condiție în Ordinul 331. Ministerul Justiției a refuzat inițierea discuțiilor privind modificarea Ordinului 331.

La 10 octombrie 2018, Consiliul pentru Prevenirea și Eliminarea Discriminării și Asigurării Egalității a emis decizia nr. 03/1307. CPEDAE a constatat că există o diferență de tratament între persoanele arestate preventiv și persoanele condamnate în partea ce ține de posibilitatea de a beneficia de măsurile de protecție aplicabile persoanelor condamnate care suferă de boli grave. Consiliul a recomandat Ministerului Justiției să instituie fără întârziere un mecanism pentru liberarea de la aplicarea măsurii preventive sub formă de arest și executarea pedepsei, care să fie aplicabil tuturor deținuților, indiferent de statutul procesual al persoanei și momentul contracarării bolii. Ombudsmanul a acceptat propunerea „Promo-LEX” privind modificarea Ordinului 331 prin asimilarea reglementărilor din Federația Rusă. Deocamdată, Ministerul Justiției nu a sesizat oportunitatea propunerilor respective. Totuși, Avocatul Poporului conchide că tergiversarea acestui proces este inadmisibilă.

La comisia medicală specială ANP pentru liberare pe boală de la ispășirea pedepsei au fost prezentați 12 pacienți. În instanța de judecată au fost înaintate dosarele a 12 persoane, 6 deținuți au fost eliberați, 2 decedați, 2 în așteptarea deciziei.

RECOMANDARE: MJ urmează să instituie fără întârziere un mecanism pentru liberarea de la aplicarea măsurii preventive sub formă de arest , și executarea pedepsei, care să fie aplicabil tuturor deținuților, indiferent de statutul procesual al persoanei și momentul contracarării bolii. Revizuirea Ordinului 331 este imperios necesară. Plasarea în detenție a preveniților cu maladii grave trebuie să fie evitată. ANP să faciliteze accesul la comisiile medicale, care decid eliberarea persoanei.

La 31 decembrie 2018, în sistemul administrației penitenciare se dețineau 6990 persoane față de 7635 persoane ce se dețineau în anul 2017. Astfel, se constată o descreștere a numărului de deținuți cu 645 persoane, ce constituie o scădere de 8, 45 %.

Numărul total al persoanelor private de libertate la 31.12.2018 este constituit din: condamnați-5725 (2017-6294) ce constituie o descreștere cu 9,04%, preveniți-1261 (2017-1337) ce constituie o descreștere cu 5,97%; arestați contravențional-4 (2017-4); femei-448 (2017-491) ce constituie o descreștere cu 8,76%; minori (băieți/fete)-67/4 (2017-69/1) ce constituie o creștere cu 1,43%; ex-funcționari publici-80 (2017-108) ce constituie o descreștere cu 25,93%; condamnați la detențiune pe viață-121 (2017-123) ce constituie o descreștere cu 1,63%.

În 2018 în sistemul administrației penitenciare au sosit 3234 de persoane (2017-4516), ce constituie o descreștere cu 28,39%, și s-au eliberat – 3773 persoane (2017-4129), ce constituie o descreștere cu 8,62%, dintre care: după expirarea termenului de pedeapsă – 1127 persoane (2017-1189), ce constituie o descreștere cu 5,21%; cu înlocuirea părții neexecutate a pedepsei cu o pedeapsă mai blândă – 309 persoane (2017-21) ce constituie o creștere cu 85,97%; liberați condiționat de pedeapsă înainte de termen – 609 persoane (2017-356), ce constituie o creștere cu 18 71,07%; eliberați pe amnistie – 45 persoane (2017-275), ce constituie o descreștere cu 83,64%; grațiați - 2 persoane (2017-0), ce constituie o creștere cu 2 persoane; pe motiv de boală – 7 persoane (2017-1) ce constituie o creștere cu 6 persoane; alte motive – 37 persoane (2017-31), ce constituie o creștere cu 19,35%; preveniți liberați – 1465 persoane (2017-2015), ce constituie o descreștere cu 27,3%; după executarea arestului contravențional – 172 persoane (2017-241), ce

constituie o descreștere cu 28,63%, și decedați – 28 persoane (2017-42), ce constituie o descreștere cu 33,33%.

În vederea îmbunătățirii condițiilor de detenție, (inclusiv conform Recomandărilor CPT), au fost desfășurate lucrări de îmbunătățire a condițiilor de detenție în penitenciarele nr.2-Lipcani, nr.3-Leova, nr.5-Cahul, nr.6-Soroca, nr.8-Bender, nr.9- Pruncul, nr.10-Goian, nr.12-Bender, nr.13-Chișinău, nr.15- și nr.17-Rezina. La P15 au fost sistate 16 celule, iar P13 urmează să sisteze activitatea celulelor din izolatorul disciplinar. P12 a efectuat lucrări de reparație a 9 celule, iar la P17 toate celulele sunt suprapopulate cu condiții necorespunzătoare și doar 2 celule au condiții bune. P13 a reușit să renoveze 40 celule din 170. La P4 au avut loc acțiuni de lărgire a spațiului de pe hol a carantinei. Urmare a activității Direcției inspectare penitenciară au fost evaluate cantinele și situația celulelor din subsolurile penitenciarelor. Direcția a primit peste 350 de petiții cu reclamanții privind asistența medicală, condițiile materiale de trai, asigurarea dreptului la viață și integritate fizică, asigurarea condițiilor sanitare și condițiilor pentru igienă.

Oficiul Ombudsmanului a primit un număr mai mare de cereri cu alegații similare. O parte a cererilor a constituit solicitarea efectuării vizitelor de documentare în celulă pentru inițierea cauzelor civile pentru detenția contrară art.3 CEDO.

Rezumatul cererilor către OAP:

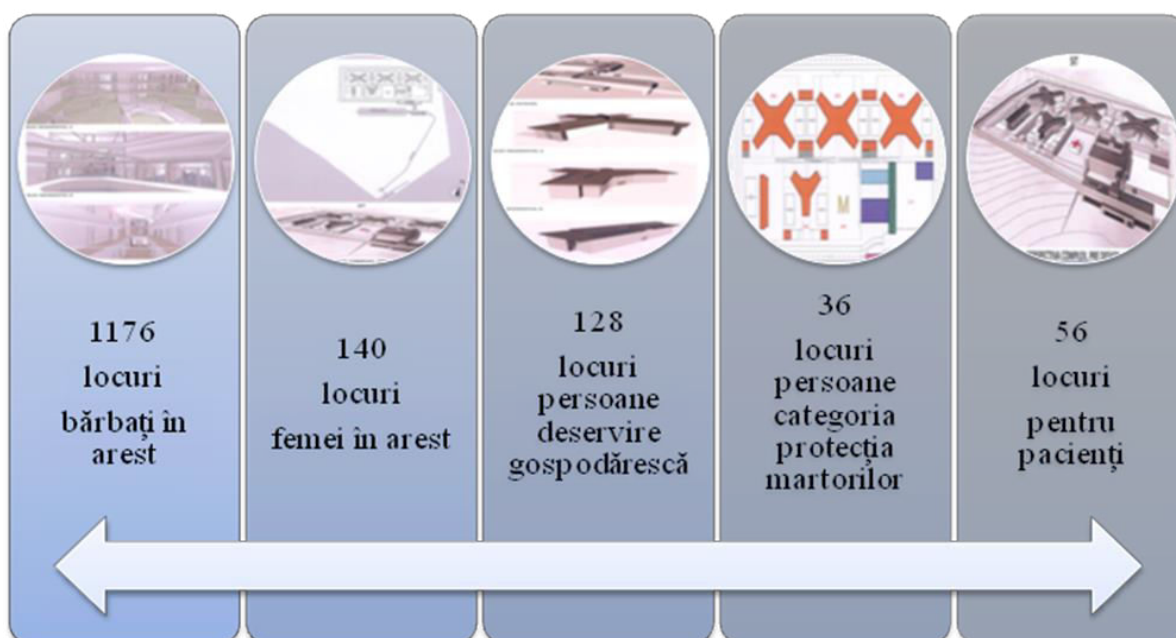
Nr	Dreptul pretins	Explicații
1	Condiții precare de detenție (P13)	Deținuții aflați în regim de protecție, greva foamei sau cu maladii HIV sunt plasați în celule demisol reci, cu umiditate sporită, sistem sanitar nefuncțional, ventilația nu funcționează, neasigurare cu lenjerie de pat, insecte parazitare, iluminare opacă, mucegai, etc
2	Dreptul la sănătate	Aparatele roentghen nu funcționează, fie lipsește medicul roentgenolog, Lipsa medicilor specialiști, asistență medicală necorespunzătoare sau întârziată; lipsa acordării asistenței medicale; menținerea îndelungată în arest preventiv cu acutizarea maladiei
3	Dreptul la alimentație	Alimentație necorespunzătoare, lipsă alimentației dietetice; nerespectarea mesei deținuților escortați, preveniților pe perioada escortării și deciziei de aplicare a măsurii preventive nu primesc rație alimentară.
4	Dreptul la comunicare externă	Limitarea posibilității de efectuare a apelului telefonic rudelor în caz de tranfer; lipsirea de întrevederi pentru aplicarea sancțiunilor disciplinare; tergiversarea proceselor privind contestarea sancțiunilor disciplinare; refuzul întrevederii pentru deținuții soț-soție aflați în penitenciare diferite
5	Dreptul la apărare	Accesul limitat la materialele cauzei; Accesul limitat la avocați și pregătirea apărării; limitarea duratei de întrevederi cu avocatul (1-2 ore); Avocații nu acces în celulele clienților; Avocații nu pot efectua poze a locului de detenție pentru acțiunea civilă specifică.
6	Dreptul la integritatea fizică și psihică	Maltratare între deținuți
7	Dreptul la eliberare condiționată	Procedura extrajudiciară obligatorie este inoportună și în detrimentul scopului prevăzut de art.91 Cod penal. Penitenciarul nu are competență în eliberarea înainte de

termen, respectiv instituția poate participa în calitate de intervenient. Practic, penitenciarul susține respingerea cererii de eliberare, deși, rolul acestuia este în a pregăti și stimula eliberarea din penitenciar și nu invers.

Priorități declarate pentru 2019

Potrivit Legii bugetului de stat pentru 2019, urmează să fie reconstruite anul viitor 5 penitenciare. În acest scop, legea prevede cheltuieli peste 209 milioane de lei, alocate Ministerului Justiției în cadrul programului "Sistemul penitenciar". Din suma totală, aproape 40 de mln lei sunt prevăzute pentru construcția Casei de arest din municipiul Bălți; 2,1 mln de lei - Penitenciarul nr. 3 din orașul Leova; 4,2 mln lei – finisarea reparației la P10 Goian și 3 mln lei pentru renovarea perimetrului de pază la P7 Rusca. Mai mult de jumătate din suma totală – circa 160 milioane de lei, vor fi cheltuite pentru proiectul "Construcția penitenciarului din municipiul Chișinău". Din această sumă, 14,5 milioane sunt bani din bugetul național, iar peste 145 de milioane de lei provin din resurse externe. Pentru același proiect, în 2018 au fost alocate 139,6 de milioane de lei. Potrivit schiței de proiect a noului penitenciar din Chișinău, acesta va fi format din cinci compartimente funcționale separate. Instituția va avea un bloc rezidențial, unul pentru transfer, unul pentru asigurarea serviciilor medicale secundare, precum și zona de intrare și cea administrativă. De asemenea, vor fi construite două parcuri, una pentru angajații instituției și alta pentru vizitatori. Viitoarea închisoare va fi amplasată la intrarea în satul Bubuieci, pe un teren de 36 de hectare. Valoarea acesteia depășește 52 mln Euro.

Penitenciarul Chișinău

Recomandările Consiliului pentru prevenirea torturii, 2018

Rapoarte disponibile la: www.ombudsman.md

Instituția penitenciară	Recomandări	Recomandări implementate
P13 Vizita 04.01.2018	P13: 17 recomandări	0
P2 Vizita 24.04.2018	P2: 16 recomandări	16
P15 Vizita 18.05.2018	ANP: 8 recomandări P15: 18 recomandări	0
P4 Vizita 18.07.2018	ANP: 14 recomandări P4: 12 recomandări	14 12
P1 Vizita 20.08.2018	ANP: 11 recomandări P1: 11 recomandări	11 11
P15 Vizita 18.12.2018	ANP: 13 recomandări P15: 16 recomandări MJ: 2 recomandări PG: 1 recomandare	0

Poliția

Poliția este o instituție publică specializată a statului, în subordinea Ministerului Afacerilor Interne, care are misiunea de a apăra drepturile și libertățile fundamentale ale persoanei prin activități de menținere, asigurare și restabilire a ordinii și securității publice, de prevenire, investigare și de descoperire a infracțiunilor și contravențiilor²². În procesul exercitării funcțiilor de serviciu colaboratori de poliție sunt împuterniciți de lege de a aplica față de persoanele bănuite în comiterea infracțiunilor sau contravențiilor administrative, măsuri procesuale de constrângere în urma cărora pot fi limitate anumite libertăți (dreptul la libertatea individuală, dreptul la siguranța personală etc).

În 2018 angajații Direcției prevenirea torturii au efectuat 36 de vizite de monitorizare în Izolatoarele de detenție provizorie (IDP) din cadrul inspectoratelor teritoriale ale IGP. După cum am menționat, Ombudsmanul și-a propus să exercite o monitorizare amplă a procesului decizional de aplicare a reținerii; reținerea persoanei de poliție; transportarea și escortarea persoanei reținute, precum și mecanismul plasării în detenție a persoanelor reținute. Oficiul Avocatului Poporului a încercat să observe etapele procesului de privare a libertății persoanei reținute, de la primul contact cu angajatul poliției și până la plasarea acestuia în instituția penitenciară, disjungându-se de la activitatea de monitorizare a condițiilor detenției preventive. Pe această cale, Ombudsmanul a

²² Legea nr.320 din 27.12.2012 cu privire la activitatea Poliției și statutul polițistului.

monitorizat mecanismul de implementare a obligațiilor asumate de IGP urmare a „reformei antitortură”.

La 30 martie 2018, grație suportului Fundației Soros-Moldova au fost elaborate și aprobate 3 proceduri standard de operare:

Procedura standard de operare privind plasarea persoanei reținute în izolatorul de detenție preventivă (*Ordinul IGP nr.193/2018*)

Procedura standard de operare privind escortarea și transportarea persoanei private de libertate (*Ordinul IGP nr.194/2018*)

Procedura standard de operare pentru reținere (*Ordinul IGP nr.195/2018*)

Procedurile de operare urmează să completeze mai multe lacune cu privire la procesul reținerii, escortării și detenției reținuților. Însă, în teritoriu, procedurile respective au fost percepute diferit. Majoritatea IP teritoriale le-au acceptat cu titlu de informare. La fel, echipa de vizită a constatat următoarele:

- + Codul de procedură penală conține prevederi generale cu privire la procesul, etapele și procedura reținerii. Totuși pentru angajații poliției procedurile respective trebuie să se regăsească în instrucțiuni clare, explicite, astfel încât să nu fie admise degorări și abateri;
- + Garanțiile CPT privind drepturile persoanei reținute (notificarea, accesul la apărător și examinarea de un medic) sunt îndeplinite în mare parte cu titlu de necesitate și mai puțin de conținut. De facto, reținutul semnează toate actele prezentate/ refuză, însă esența reținerii, drepturilor, etc sunt transmise părții apărării.
- + MAI/IGP nu au proceduri clare cu privire la procedura și procesul reținerii.
- + IP teritoriale efectuează reținerea în mod diferit (actele procedurale) păstrând tradițiile cutumiare;
- + IP teritoriale nu au procese-verbale standartizate și actualizate. Fiecare IP teritorial își are propriul proces-verbal;
- + Rata reținerilor de persoane este relativ mică în comparație cu 3 ani în urmă;
- + Perioada detenției în IDP este sub 24 ore. IP teritoriale escortează reținuții la IUP din cadrul Penitenciarelor;
- + IP escortează preveniții;
- + IDP nu corespund standardelor minime de detenție;
- + 10 IDP sunt în reparație generală, între timp, sediile IP sunt în stare deplorabilă, astfel creându-se în dezechilibru între angajații poliției și deținuți;
- + IP teritoriale nu cunosc/ nu au/ proceduri clare de reținere a minorilor, persoanelor cu dizabilități (în special intelectuale, surdo-mute, etc).
- + IP teritoriale duc lipsă de interpreți (în special mimică și gesturi);
- + IP teritoriale nu au suficient personal (escortă, pază și supraveghere), în special angajați medici, fapt ce influențează asigurarea garanțiilor prevăzute de Convenția europeană antitortură;
- + IP teritoriale, parțial dispun de mijloace de transport pentru escortare bune. Chiar dacă unor IP teritoriale le-au fost atribuite mijloace de transport (tip-microbuz), acestea par să nu fie încăpătoare (spații înguste pentru persoana așezată); la fel nu dispun de spațiu pentru depozitarea bunurilor personale;
- + Majoritatea persoanelor intervievate au comunicat că nu au înțeles motivele reținerii și că nu au fost respectate procedura reținerii:

Cazul S (IUP Rezina/ 38 ani)

- „la data de ..., aproximativ la ora 21.00, în timp ce mă aflu la mătușa în ospeție, am fost reținut de către colaboratorii Inspectoratului de poliție Polițiștii m-au pus la pământ după care ne-au pus cătușele și m-au urcat în automobilul cu care au venit aceștia. Pe drum, până la inspectoratul de poliție am fost amenințat cu pistolul de către polițiști din automobil.” - „când am ajuns în incinta inspectoratului de poliție eram așteptat de ofițerul de urmărire penală și de către avocatul garantat de stat”. - „avocatul garantat de stat nu prea s-a implicat în timpul întocmirii procesului – verbal de reținere, a semnat și a plecat.” - „drepturile și obligațiile ne-au fost aduse la cunoștință de către ofițerul de urmărire penală în comun cu avocatul.” - „de către polițist ne-a fost adus la cunoștință și dreptul de a tăcea și de a nu mărturisi în privința sa.” - „rudele au fost informate despre fapta reținerii de către colaboratorii de poliție care m-au reținut, în timp ce ne deplasăm spre inspectoratul de poliție. A fost informat fratele meu care lucrează la benzinărie. - „examinarea medicală a fost efectuată de către felcerul instituției în unitatea de gardă. Această examinare a fost mai mult superficială - „, între orele 21.00 și 23.30 până a fi plasat în Izolatorul de detenție provizorie a IP ..., am fost de mai multe ori agresat și amenințat cu pistolul de către polițiștii care m-au etapat la inspectoratul de poliție, îmbrăcați în civil. - pe marginea incidentului petrecut a fost anunțat procurorul care a dispus efectuarea expertizei medico – legale. Cauza este investigată de către procuratura ..., care urmează să se expună.

Cazul R. (IUP Rezina/ 27 ani)

- „la data de ..., s-a prezentat polițistul de sector la domiciliu și ne-a comunicat că este necesar să ne deplasăm la Inspectoratul de poliție ..., pentru a semna care documente (anterior am bătut concubina).” - „la inspectoratul de poliție am ajuns la ora 14.00, până la 14.40 am stat în coridor lângă ușa ofițerului de urmărire penală până s-a prezentat și avocatul garantat de stat. Acțiunile avocatului au fost superficiale, fără obiecții referitor la reținerea mea.” - „drepturile și obligațiile ne-au fost aduse la cunoștință de către avocat.” - „rudele nu au fost informate despre reținerea mea.” - „dreptul de a tăcea și nu a mărturisi în privința sa nu ne-a fost adus la cunoștință de către angajații inspectoratului.” - „aproximativ la ora 15.20 a fost finisat procesul – verbal de reținere.” - „examinarea medicală a fost efectuată de către felcerul instituției în cabinetul medical, după care am fost plasat în IDP pe 3 zile.”

Cazul I. (IUP Cahul/ 17 ani)

- La data de ...2018, aproximativ în jurul orei 14.00, poliția de sector din ... a venit acasă și mi-a spus ”Iați buletinul de identitate și hai cu noi la poliție. Acasă nu era nimeni din rude-maturi, numai fratele mai mic, mama era plecată la ...”. Din spusele minorei, ea îi cunoștea vizual pe polițiști, deși nimeni dintre ei nu s-au prezentat. A fost transportată la Inspectoratul de poliție Aproximativ la orele 16:30 minora a fost plasată în Izolatorul de detenție provizorie a IP...” - ”Eu știu de ce am fost reținută. Mi s-au dat 2 ani de probațiune. Eu nu mă prezentam și Oficiul de probațiune a înaintat o acțiune în instanța de judecată, după care acum mi s-au dat 1,5 ani de închisoare. Acesta mi-a explicat și polițistul”. - ”Din momentul când am ajuns la IP ..., ofițerului de serviciu i s-a spus – ”Lui fata aceasta să nu-i dați voie să iasă afară”, după care au telefonat cuiva și l-au chemat pe dl. ... Movileanu”. - „Drepturile și obligațiile ne-au fost explicate de către dl .. Movileanu (polițist) în timpul întocmirii procesului verbal de reținere.” - ”Mi-au dat 4 foi și o foaie cu drepturile și obligațiile și mi-au spus să le semnez, pe urmă le voi citi”. - „Avocatul garantat de stat în timpul întocmirii procesului-verbal a fost prezent”. - Pedagogul sau psihologul în timpul reținerii și întocmirii procesului-verbal de reținere nu erau prezenți. - ”Mi s-a explicat că pot suna la rude. Eu nu am vrut să sun pe nimeni. Atunci V.Movileanu a sunat singur de la telefonul său personal mătușii mele”. - ”Am fost examinată de medicul din Izolator a doua zi pe ...2018”.

Cazul D. (IUP Cahul)

- ”Am fost reținută anul acesta. Când au venit să mă rețină eram singură acasă în satul C.... Nu țin minte data reținerii știu că era într-o zi de sâmbătă. Eu am întrebat pentru ce mă rețin – la care ei mi-au răspuns ”Tu știi pentru ce””. - ”În timpul reținerii am fost lovită cu ”dubinka”. Pe acest caz am scris plîngere la procuratură. La moment plîngerea se examinează”. - ”Am fost adusă în IP .. și am dormit o noapte în izolatorul de detenție provizorie, iar apoi mi-au dat drumul acasă. Avocat nu mi-au acordat, drepturile și obligațiile nu mi le-au explicat”. - ”Sîmbăta următoare au venit, mi-au dat niște hîrtii, apoi m-au dus la Chișinău la ... pentru efectuarea expertizei medico-legale, unde am stat 1 lună. Numai la Spital a fost avocatul”. - ”De la .. au venit colaboratorii de poliție, m-au luat și m-au dus la Penitenciarul nr.5 Cahul”. - ”Nu mi s-a permis să telefonez și să anunț rudele că sunt închisă, nici la poliție, nici în penitenciar”. - ”Medicul m-a examinat în inspectorat și în penitenciar”.

Cazul V. (IUP Cahul)

- "2 săptămîni în urmă stăteam acasă cu prietenii (eram 3) cînd deodată s-au apropiat 8 polițiști, ne-au spus să ne urcăm în mașină și ne-au dus la inspectorate de poliție diferite. Eu am fost dus la IP ..."- "Mașina mea au luat-o tot acei 8 polițiști și nu cunosc nimic despre ea". - "Procesul-verbal de reținere mi-a fost întocmit în IP A participat avocatul de stat."- "Drepturile și obligațiile nu mi s-au adus la cunoștință"..."- "Am semnat ceva acte acolo, însă nu țin minte ce anume". - "Nu mi s-a permis să telefoniez rudele și să le anunț că sunt reținut".

Cazul V. (IUP Bălți/ 21 ani)

-pe data de2018 am fost reținut la N... la lucru pe cîmp, au venit persoane îmbrăcate pe civil care s-au prezentat ca poliția criminală și m-au dus la inspectoratul din, au spus că am ceva de iscălit. Apoi m-au dus la judecată în Ungheni. La inspectorat m-au reținut pe 72 de ore. La întocmirea pr.verbal de reținere a participat avocatul. Drepturile și obligațiile nu mi le-au explicat dar am iscălit niște foi. Dreptul de a tăcea nu mi s-a adus la cunoștință dar avocatul o prins să vorbească oleacă cu mine și mi-a spus că vezi și tu gîndește-te și tu cum ai să procedezi... pedeapsa e mai blîndă dacă o să recunoști. Cînd am intrat în izolator medicul m-a examinat. Tot la inspectorat mi-a dat voie sa telefoniez.

Trei drepturi ale persoanelor reținute de poliție sunt considerate de CPT ca avînd o importanță deosebită : dreptul persoanei în cauză la notificarea detenției ei către o terță parte aleasă de ea (un membru al familiei, un prieten, consultantul), dreptul de a avea acces la un avocat și dreptul de a solicita examinarea medicală de către un doctor ales de ea (suplimentar față de orice examinare medicală realizată de un doctor chemat de autoritățile polițienești).²³ În opinia CPT-ului, aceste drepturi constituie trei garanții fundamentale împotriva relelor tratamente aplicate deținuților, care trebuie aplicate de la începutul privării de libertate, indiferent de cum este aceasta descrisă în sistemul legal în cauză (arestare etc.)

Persoanele luate în custodia poliției trebuie în special informate fără nici o întârziere asupra tuturor drepturilor lor, inclusiv asupra celor la care se referă paragraful 36. Mai departe, orice posibilitate a autorităților de a întârzia exercitarea unuia sau altuia dintre drepturile menționate anterior pentru a proteja interesele justiției, trebuie clar definită și aplicarea ei strictă limitată în timp. În mod deosebit, dreptul de a avea acces la un avocat și de a solicita o examinare medicală de către alt doctor decât cel adus de poliție, sistemele prin care, în mod excepțional, avocații și doctorii pot fi aleși din listele prestabilite realizate împreună cu organizațiile profesionale relevante, ar trebui să stopeze orice întârziere în exercitarea acestor drepturi.

Accesul la avocat al persoanelor din custodia poliției trebuie să includă dreptul de a contacta și de a fi vizitat de un avocat (în ambele cazuri garantarea confidențialității discuțiilor trebuie asigurată) cât și, în principiu, dreptul persoanei în cauză ca avocatul ei să fie prezent în timpul interogatoriului.

În ce privește examinarea medicală a persoanelor din custodia poliției, aceasta trebuie realizată în afara audierilor și, de preferat, nu în fața ofițerilor de poliție. Mai departe, rezultatele fiecărei examinări, declarațiile relevante ale deținutului cât și concluziile doctorului trebuie înregistrate oficial de către doctor și puse la dispoziția deținutului și avocatului acestuia.

În ce privește procesul de interogare, CPT-ul consideră că trebuie să existe reguli clare sau principii privind modul de realizare a interogatoriilor de către poliție. Acestea ar trebui să facă referire, printre altele, la următoarele probleme : informarea deținutului asupra identității (numele sau/și numărul) celor prezenți la interogatoriu, lungimea admisibilă a interogatoriului, perioadele de odihnă între

²³ Acest drept a fost reformulat ulterior după cum urmează: dreptul de a avea acces la doctor, inclusiv de a fi examinat, dacă persoana reținută o dorește, de un doctor ales de ea (suplimentar față de examinarea medicală realizată de doctorul solicitat de autoritățile polițienești).

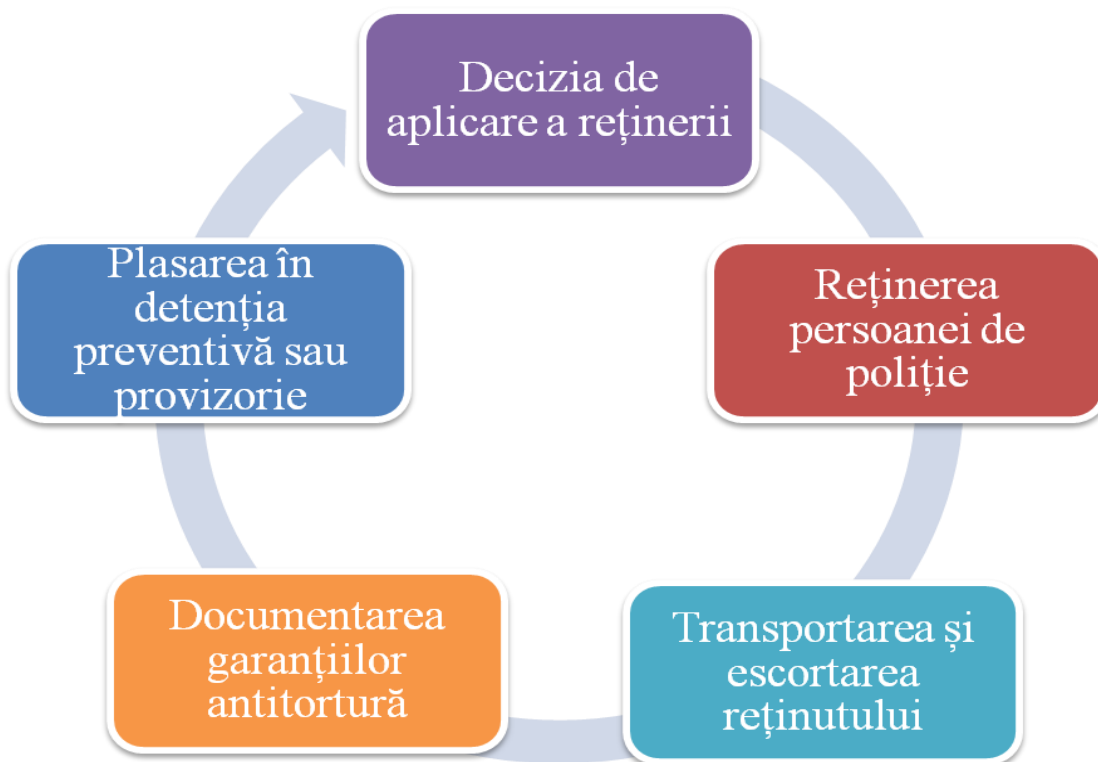
interogatorii și pauzele din timpul interogatoriului, locurile în care ar putea avea loc interogatoriile, dacă deținutului i se va solicita să stea în picioare în timpul chestionării, interogarea persoanelor aflate sub influența drogurilor, alcoolului etc. Trebuie solicitată înregistrarea sistematică a orei la care interogatoriul începe și sfârșește, a oricărei solicitări făcute de deținut în timpul interogării și a persoanelor prezente în timpul fiecărui interogatoriu.

CPT-ul subliniază că înregistrarea electronică a interogatoriilor poliției reprezintă o altă măsură utilă de siguranță împotriva relelor tratamente asupra deținuților (constituind și un avantaj semnificativ pentru poliție).

CPT-ul consideră că protecția fundamentală oferită persoanelor aflate în custodia poliției ar fi întărită (și munca ofițerilor de poliție ar putea fi ușurată) dacă o singură înregistrare completă a detenției ar exista pentru fiecare deținut, în care s-ar înregistra toate aspectele detenției și măsurile luate împotriva lor (când a fost privat de libertate și motivul pentru care a fost luată această măsură, când i s-au enunțat drepturile, semnele de rănire, bolile mintale etc., când a fost vizitat și contactat de rude, consulat și avocat, când i s-a oferit mâncare, când a fost interogat, când a fost transferat sau eliberat etc.). Din diferite motive (de exemplu : obiecte în posesia persoanei, faptul de a se enunța, a se apela și a se renunța la drepturi), semnătura deținutului trebuie obținută și, dacă este necesar, lipsa unei semnături trebuie explicată. Mai departe, avocatul deținutului trebuie să aibă acces la un astfel de dosar de detenție.

Existența unui mecanism independent pentru examinarea plângerilor privind tratamentul din timpul petrecut în custodia poliției, reprezintă o măsură de siguranță esențială.

Primul contact cu poliția este un element destul de sensibil. Profesionalismul colaboratorului poliției previne escaladarea unor incidente, atunci când persoana este privată de libertate. Este vital ca persoanele reținute să înțeleagă motivele privării libertății de mișcare, durata, locul escortării, notificarea rudelor / apropiaților, precum și garanțiile împotriva abuzurilor. Un proces al reținerii cuprinde cel puțin cinci etape, mai jos evidențiate:

În 2018 au fost reținute 7496 persoane, dintre care 155 femei și 105 minori. În total, în izolatoarele de detenție preventivă au fost plasate 6289 persoane, dintre care doar 2242 în Izolatorul Chișinău.

RECOMANDARE: IGP urmează să aplice în practică cele 3 proceduri standard de operare și să adapteze mecanismele de asigurare a drepturilor și libertăților persoanei la reținere. Procedura și procesul reținerii urmează a fi uniformizate. Sudiviziunile teritoriale ale IGP trebuie să evite întocmirea formală a documentelor. La fel, practica reținerii de facto și de jure trebuie reglementată, astfel încât, termenul reținerii să nu depășească 3 ore.

Aplicarea garanțiilor CPT „antitortură”, *de facto*

Notificarea reținerii	Examinare medicală	Acces la avocat
• Ofițerul de urmărire penală • Ofițerul de gardă • Reținutul notifică personal rudele • Mențiune în procesul-verbal • Refuzul notificării • Telefon mobil • Unitatea de gardă • Telefon de serviciu • Telefonul reținutului • Procedură de formalitate	• La intrare/ ieșire din izolator; • În cabinetul feldcerului/ pe hol/ cabinetul OUP • Doar dacă invocă alegerii de maltratare • Serviciul 112 • Centrul de medicină Legală • Doar o singură dată • Dacă există leziuni corporale vizibile • Procedură de formalitate	• Lista avocaților publici • Avocații de serviciu • În general, avocații publici nu contestă procesul reținerii / prezumția nevinovăției • Avocații nu se prezintă în orele de noapte și week • IP asigură transportare avocaților tur-retur • Conclucrare bună cu avocații din teritoriu • Procedură de formalitate

Custodia poliției este, în principiu, de durată relativ scurtă. În consecință, condițiile fizice de detenție din arestul poliției nu pot să fie la fel de bune ca cele din alte locuri de detenție în care persoanele pot fi reținute perioade mai lungi. Oricum însă, anumite condiții materiale elementare trebuie îndeplinite.

Toate celulele de poliție trebuie să aibă dimensiuni rezonabile pentru numărul de persoane pe care le adăpostesc, o iluminare adecvată (de exemplu : suficientă pentru a putea citi, cu excepția perioadelor de somn) și ventilare. Ar fi de preferat ca celulele să aibă lumină naturală. Apoi, celulele ar trebui echipate cu mijloace de odihnă (de exemplu : un scaun fixat sau o bancă) iar persoanelor obligate să rămână peste noapte în custodie trebuie să li se pună la dispoziție saltele și paturi curate.

Persoanelor din custodie trebuie să li se permită satisfacerea necesităților naturale la momentul dorit în condiții decente și de curățenie, să li se ofere condiții adecvate de spălare. Trebuie să li se dea mâncarea la ore potrivite, incluzându-se cel puțin o masă completă (de exemplu : ceva mai substanțial decât un sandwich) în fiecare zi.²⁴

Întrebarea referitoare la ce înseamnă o dimensiune rezonabilă pentru o celulă a poliției (sau pentru alt tip de locuire pentru deținut/prizonier) este o chestiune dificilă. Când se face o asemenea analiză trebuie luați în considerare mulți factori. În orice caz, delegațiile CPT-ului simt nevoia unor principii generale în domeniu. Următoarea dimensionare (văzută ca un nivel de dorit și nu un standard minim) este utilizată în mod curent atunci când se analizează o celulă de poliție pentru o singură persoană care stă mai mult de câteva ore : 7 m² având cel puțin 2 m între pereți și 2,5 m între pardoseală și plafon.

Reținerea de pînă la 72 de ore, ca măsură procesuală de constrîngere, se asigură în izolatoarele de detenție provizorie, cu excepția reținerii militarilor care se efectuează în garnizoană sau în comenduirea militară a garnizoanei, cu respectarea drepturilor și libertăților fundamentale ale omului și a condițiilor adecvate de deținere²⁵.

Totodată normele Codului de executare prevede că persoanele, față de care a fost aplicată arestarea preventivă²⁶ sau aplicată sancțiunea arestului contravențional,²⁷ urmează a fi deținute în penitenciare. Astfel este salutar faptul deținerii în spații separate din penitenciare a persoanelor pedepsite cu arest administrativ, dat fiind că majoritatea persoanelor reținute pe marginea evenimentelor derulate după 07 aprilie 2009 și care au fost supuse relexelor tratamente își ispășeau pedeapsa administrativă în izolatoarele din cadrul comisariatelor de poliție.

Totuși rămîne actuală detenția în continuare în izolatoarele de detenție provizorie din Inspectoratele de poliție a persoanelor față de care a fost aplicată arestarea preventivă pe termene mici, pînă la transferarea acestora în penitenciare sau persoanele arestate sunt transferați din penitenciare în IDP pentru ca ulterior să fie prezenți la ședințele de judecată. În aceste condiții, încă rămîne nesoluționată din punct de vedere a cadrului normativ problema constituționalității statutului locurilor respective de detenție, care, în principiu, există în toate Inspectoratele raionale de poliție.

Doar în cazul legiferării activității izolatoarelor de detenție provizorie și adoptării unor norme clare de plasare, transferare a persoanelor reținute și arestate și reguli transparente de petrecere a acțiunilor de urmărire penală vor face posibilă excluderea abaterilor de la normele Codului de executare.

Prima inițiativă de reformă a custodiilor statului a început cu Concepția reformării sistemului penitenciar și Planului de măsuri pe anii 2004-2020 pentru realizarea Concepției reformării sistemului penitenciar, aprobată prin Hotărîrea Guvernului nr.1624 din 31.12.2003, unde a fost planificată construcția celor 8 case de arest. În anii 2009-2010 aceste acțiuni au fost stopate, una dintre principalele cauze constînd în faptul, că edificiile ce urmau a fi construite, trebuiau cheltuieli suplimentare, pentru care nu erau prevăzute mijloace financiare în bugetul de stat în aceea perioadă.

²⁴ CPT-ul susține că persoanelor ținute în custodia poliției 24 de ore sau mai mult trebuie să li se ofere, în măsura posibilului, exerciții zilnice în aer liber.

²⁵ Codul de Executare art. 175¹.

²⁶ Arestul preventiv se asigură de către penitenciare - art.175 alin.(9) din Codul de Executare.

²⁷ Executarea sancțiunii arestului contravențional se asigură de către penitenciare – art.313 alin.(3) din Codul de Executare.

Lucrările de reparație a izolatoarelor au demarat după adoptarea Hotărîrii Guvernului nr. 511 din 22.06.2010, prin care s-au alocat 2200000 lei pentru repararea a 30 izolatoare de detenție provizorie din cadrul comisariatelor de poliție.

La 12 decembrie 2016 între Guvernul Republicii Moldova și Comisia Europeană a fost semnat Acordul de finanțare pentru reforma poliției. Matricea de politici privind implementarea Suportului bugetar pentru reforma poliției prevede printre obiectivele stabilite și reducerea reținerilor, abuzului și discriminării față de persoanele aflate în custodia Poliției. În conformitate cu prevederile Matricei de politici privind implementarea suportului bugetar pentru reforma poliției pentru anii 2017-2020, în perioada vizată, de către poliție urmează a fi renovate minim 15 Izolatoare de detenție provizorie conform standardelor internaționale. Urmează a fi renovate minimum 100 de celule de deținere temporară, achiziționate minimum 25 unități specializate pentru transportarea deținuților, instruiți minim 250 funcționari din cadrul poliției în materie de respectare a drepturilor omului.

Prin urmare au fost propuse spre modernizare 14 IDP (*IDP Edineț, Rîșcani, Bălți, Sîngerei, Ungheni, Chișinău, Criuleni, Hîncești, Anenii Noi, Căușeni, Cimișlia, Cahul, Comrat*).

Conform constatărilor sale, în majoritatea, încăperile Izolatoarelor de detenție provizorie sînt situate în continuare în subsolurile edificiilor Inspectoratelor de poliție. De aceea, acestea nu vor fi niciodată în măsură, să ofere condiții de detenție, adaptate detenției persoanelor plasate în detenție provizorie.

Dacă să facem o comparație a condițiilor materiale de detenție din cadrul IDP în perioada anilor 2010-2018 vedem o îmbunătățire semnificativă a condițiilor materiale de detenție, însă nu în măsura respectării standardelor internaționale. În continuare, persistă condiții materiale precare; starea insalubră a celulelor, lipsa saltele, plapume și articolelor de igienă; alimentație doar de 2 ori/zi; lipsa feldcerilor; examinare medicală formală; lipsă intimitate în blocul sanitar; insuficiența luminei artificiale și naturale, miros pătrunzător, umezeală; detenție peste 72 ore.

Pe parcurs, grație efectelor reformei inițiate, au fost sistată activitatea a 17 izolatoare de detenție preventivă. Conform datelor actualizate, la moment sunt 96 spații de detenție funcționabile cu o capacitate de 242 persoane. 15 izolatoare urmează să fie renovate până în 2022, dintre care 2 izolatoare să includă criterii pentru detenția persoanelor cu disabilități.

Per general, IP au respectat perioada minimă de detenție (24 ore) a reținuților. Acestea au escortat imediat obținerii mandatelor de arest, preveniții la izolatoarele de urmărire penală. Astfel, au evitat practica menținerii acestora strict 72 ore. Totuși, acest sistem a creat incomodități procurorilor și ofițerilor de investigație/ urmărire penală, care fie sunt nevoiți să meargă ori de câte ori o cere interesele anchetei pentru interogări la Izolatorului de urmărire penală, fie să-l escorteze înapoi la Inspectoratul de poliție. Mai mult, IP ce nu dețin izolatoare au fost nevoite să mențină ore în șir (nedocumentate) reținuții pe hol, în cabinetele acestora fie în unitatea de gardă (scaun). În această perioadă, persoanele nu puteau ieși din Inspectoratul de poliție, dar nici nu erau reținuți ca atare. Asemenea practici continuă. Situația îngreunează când există un șir de martori, minori, etc. Toți sunt ținuti pe holul instituției, fără a avea un statut oficial. Opinăm că subdiviziunile IGP trebuie să fie înzestrate cu camere de reținere în incinta IP (cu excepția subsolurilor) echipate cu mobilier, apă potabilă și sistem de protecție. Este inadmisibilă reținerea persoanei în spațiul destinat Unității de gardă. Mai mult, angajații poliției trebuie să evite menținerea persoanelor în IP, fără vreun statut procesual. În același timp, toate persoanele care intră și ies din Inspectoratul de poliție urmează a fi înregistrate în registrul de acces, cu indicarea obligatorie a orei de intrare și numele angajatului în cauză. Vizitatorii nu se pot afla decât minim în incinta poliției.

Detenția peste 72 ore în izolatoarele de detenție preventivă este actuală. Ombudsmanul a observat că persoanele se aflau peste 3 zile în izolatorul IP Briceni (1 persoană 6 zile și alta pentru 9 zile); IP Soroca (2 persoane cu mandat de arest), IP Basarabeasca (1 persoană 4 zile); IP Cahul (2-3 luni). Printre motivele aflării peste termenul de 72 ore se invocă lipsa actelor de identitate, în special, **plasarea este menținută la solicitarea procurorilor sau judecătorilor. Ombudsmanul accentuează că, asemenea practici urmează a fi abolite imediat. Organele procuraturii și judecătorești sunt obligate să respecte legea, nu să o încalce. Detenția în izolatoarele poliției nu poate depăși 72 ore, această normă este imperativă și urmează a fi respectată. Nici un act nu poate depăși garanțiile fundamentale.**

În continuare, Avocatul Poporului a observat tendința Subdiviziunilor IGP de a escorta preveniții de la penitenciar spre izolator, izolator spre instanță, etc. Se pare că ANP nu este împotriva acestui fapt, ba din contra o avantajează atât din cauza crizei de personal, precum și calității precare a mijloacelor de transport. IGP a primit în gestiune 20 unități moderne de transport, alte 5 fiind achiziționate. În același timp, ANP nu are o suficientă bază de transport auto pentru asigurarea deplină a necesităților de escortare. În explicația sa, IGP a menționat că Legea 320/2012 prevede expres misiunea escortării persoanelor de IGP, iar, ANP poate escorta doar persoanele în privința cărora sentința nu a devenit definitivă.

Analizând spectrul de reglementare, observăm că art.21, lit.k) din Legea 320/2012 cu privire la activitatea poliției și statutul polițistului prevede expres că **poliția asigură deținerea persoanelor reținute în izolatoarele de detenție provizorie, precum și escortarea acestora.** Prin urmare, atribuțiile poliției se limitează expres la deținerea reținuților (72 ore) și escortarea la fel a reținuților (către izolatorul de urmărire penală). De altfel, atribuția poliției încetează imediat ce calitatea de „reținut” s-a schimbat în cea de „prevenit/ deținut – cu mandat de arest” sau la transmiterea acestuia în custodie penitenciară. Ulterior, intervine misiunea administrației penitenciare (HG 437/2018) care, realizează funcțiile de escortare a **condamnaților, preveniților și a contravenților (inclusiv din străinătate).** Așadar, nu există vreo barieră legislativă de disfuncționalitate a acestui proces.

La 12 decembrie 2018 a intrat în vigoare Legea 219/2018 cu privire la Inspectoratul General de Carabinieri. Noua instituție substituie Departamentul Trupelor de Carabinieri din cadrul Ministerului de interne și este investită cu funcții polițienești. Iar în caz de război, exercită atribuțiile specifice Forțelor Armate. Atribuțiile de identificare, constatare a faptelor contravenționale/ penale, în special de reținere a persoanelor este un know-how pentru această entitate. Format pe structura veche cu un potențial din tineri încorporați în serviciul militar (18-20 ani), IGC va efectua reținere de persoane, specifice, de fapt unor profesioniști (funcționari cu statut special). Instituția reținerii în Moldova este destul de sensibilă. Astfel, IGC urmează să investească enorm în creșterea și consolidarea potențialului carabinierilor ce vor efectua procesul și procedura reținerii. În același timp, legiuitorul urmează să stabilească mecanismul de interacționare dintre carabinier și polițist/ ofițer de urmărire penală în procesul de reținere a persoanelor. La moment, legea 219 nu conține asemenea prevederi. La fel, IGC urmează să desfășoare sesiuni de instruire a carabinierilor, în special pe componenta de prevenire a torturii și relelor tratamente.

Custodia publică a străinilor

În 2018, Avocatul Poporului a realizat cinci vizite de monitorizare la Centrul de plasament temporar al străinilor (3 Consiliul pentru prevenirea torturii și 2 Direcția prevenirea torturii). Capacitatea CPTS este de 138 paturi. În mediu sunt deținuți 100 străini. Plasarea are loc doar prin încheierea instanțelor judecătorești. Iar, eliberarea poate avea loc și prin decizia BMA.

Per general, condițiile materiale sunt bune. Ușile camerelor se deschid și închid prin sistem electronic de către supraveghetori, fapt ce presupune de fapt o detenție similară instituției penitenciare. Ombudsmanul a primit alegeri de rele tratamente, care s-au adeverit parțial. De frica persecuțiilor, străinii nu și-au putut realiza dreptul la apărare.

Cea mai gravă problemă ține de menținerea în custodie a solicitanților de azil (străinii care au depus cerere de azil în CPTS). Reglementările naționale și internaționale interzic detenția solicitanților de azil. În același timp, Biroul Migrație și Azil a susținut că, prin cererea de azil, străinii, de fapt împiedică deciziei de returnare, etc sau utilizează ca mijloc de apărare și tergiversare. Deși, termenul de custodie nu poate depăși 6 luni, au fost înregistrate cazuri de aflare a străinilor peste acest termen. BMA evită să aplice alternative la detenția publică a străinilor.

La fel, în cadrul vizitelor Ombudsmanul a fost informat despre detenția unui minor străin cu adulții. La momentul elaborării raportului, autoritățile nu au identificat o soluție de transfer a minorului din detenție.

Avocatul Poporului a primit plângeri cu privire la neîntocmirea proceselor-verbale de reținere a străinilor la frontieră; necomunicarea motivelor/ insuficiența comunicării despre reținere, inclusiv drepturile străinilor; inițierea dosarelor pentru trecerea ilegală în pofida solicitării/ propunerii de protecție; reținuții străini sunt ținute perioade îndelungate pe scaune în birouri, pe hol în incinta birourilor BMA până la adoptarea soluției de plasament; etc.

Problema returnărilor forțate va constitui subiect de monitorizare în 2019.

RECOMANDARE: Instanțele de judecată urmează să supravegheze legalitatea detenției peste 6 luni a străinilor (propriile încheieri de plasare). BMA urmează să elibereze minorul din custodie. BMA este încurajat să aplice alternative la detenția publică a străinilor.

Situația comisiilor locale de monitorizare a locurilor de detenție

În vederea garantării respectării drepturilor omului prin adoptarea Legii privind controlul civil asupra respectării drepturilor omului în instituțiile care asigură detenția persoanelor nr.235 din 13.11.2008, în fiecare unitate administrativ-teritorială de nivelul doi au fost create comisii de monitorizare cu scopul monitorizării condițiilor de detenție a deținuților și a tratamentului aplicat acestora.

În conformitate cu Legea nr.235 fiecare comisie de monitorizare urmează să fie formată din 7 membri pe un mandat de 2 ani, reprezentanți ai societății civile. Componenta nominală a comisiei de monitorizare se aprobă prin decizia consiliului local corespunzător. Calitatea de membru al comisiei de monitorizare o poate avea persoana care a atins vârsta de 25 de ani, manifestă un comportament demn în societate, nu are antecedente penale și a fost propusă în calitatea respectivă de către o asociație obștească care activează de cel puțin 5 ani, unul din scopurile statutare ale acesteia fiind protejarea drepturilor omului. În cazul în care asociațiile obștești nu înaintează candidaturi pentru calitatea de membru al comisiei de monitorizare, acestea se propun de către consiliul local, după consultarea prealabilă a Oficiului Avocatului Poporului.

Totodată, legislația în vigoare stabilește clar că nu pot fi membri ai comisiilor de monitorizare persoanele care dețin funcții de demnitate publică, funcționarii publici, judecătorii, procurorii, lucrătorii organelor apărării naționale, ale securității statului și ale ordinii publice, avocații, notarii și mediatorii.

Comisia de monitorizare a locurilor de detenție are următoarele drepturi:

- a) să evalueze condițiile de detenție a deținuților și tratamentul aplicat acestora;
- b) să aibă acces fără restricții în orice sector al instituției care asigură detenția persoanelor, cu excepția obiectivelor de pază, în orice moment al vizitei și fără o aprobare prealabilă, cu condiția respectării regulilor de securitate și a regimului din instituție;
- c) să solicite de la administrația locului de detenție, precum și de la autoritățile administrației publice, toate informațiile pe care le consideră necesare pentru monitorizare, cu excepția informațiilor ce constituie secret de stat;
- d) să discute cu deținuții, doar cu acordul acestora, fără martori sau sub supravegherea vizuală a administrației dacă condițiile de securitate o cer;
- e) să sesizeze și să facă demersuri către autoritățile statului în vederea realizării sarcinilor de monitorizare privind respectarea drepturilor omului în instituția care asigură detenția persoanelor;
- f) să primească plângeri privind respectarea drepturilor omului în instituția care asigură detenția persoanelor atât din partea deținuților și a rudelor acestora, cât și din partea altor persoane fizice sau juridice;
- g) la solicitarea instanței de judecată sau a administrației instituției care asigură detenția persoanelor, să-și prezinte opiniile privind posibilitatea liberării condiționate înainte de termen a deținutului, privind înlocuirea părții neexecutate din pedeapsă cu o pedeapsă mai blândă, privind liberarea de pedeapsă a minorilor, liberarea de pedeapsă datorită schimbării situației, liberarea de la executarea pedepsei a persoanelor grav bolnave, aplicarea actului de amnistie, precum și, la solicitarea Președintelui Republicii Moldova, privind posibilitatea aplicării actului de grațiere.

Comisia de monitorizare are sarcina de a verifica și supraveghea condițiile de detenție și modul în care sînt tratați deținuții în instituția care asigură detenția persoanelor, aflată în raza unității administrativ-teritoriale în care a fost constituită comisia, iar concluziile ei se expun într-un raport asupra faptelor constatate.

În iulie 2018, Oficiul Avocatului Poporului a realizat un chestionar, care a relatat situația, după cum urmează:

APL II	Situația de până la 2018	Situația în 2018
Consiliul raional Anenii Noi		La nivel de unitate administrativ-teritorială de nivelul doi nu există comisia locală de monitorizare a instituțiilor de detenție.
Consiliul raional Basarabasca	Comisie instituită prin decizia Consiliului raional Basarabasca nr.02/17 din 12.04.2013	
Consiliul raional Briceni		Nu a fost creată comisia
Consiliul raional Cahul	Comisie instituită prin decizia Consiliului raional Cahul nr.01/07-IV din 22.03.2016	
Consiliul raional Cantemir		Nu există instituții de detenție
Consiliul raional Călărași	Comisie instituită prin decizia Consiliului raional Călărași nr.03/05 din 04.05.2012	În proces de revizuire a componenței comisiei
Consiliul raional Căușeni	Comisie locală instituită prin decizia	Comisia nu este funcțională

	Consiliului raional Căușeni nr.11/9 din 22.12.2009 (abrogat) și prin decizia nr.8/18 din 09.12.2011 instituită comisia raională	(a activat pe parcursul anului 2012)
Consiliul raional Cimișlia		Nu a fost creată comisia din lipsa locurilor de detenție
Consiliul raional Criuleni		Consiliul nu au avut necesitatea instituirii comisiei de monitorizare.
Consiliul raional Dondușeni		Nu a fost creată comisia din lipsa locurilor de detenție
Consiliul raional Drochia		Nu a fost creată comisia
Consiliul raional Dubăsari		Nu a fost creată comisia
Consiliul raional Edineț		
Consiliul raional Fălești		Nu a fost creată comisia din lipsa locurilor de detenție
Consiliul raional Florești		Nu a fost creată comisia din lipsa locurilor de detenție
Consiliul raional Glodeni		
Consiliul raional Hîncești		Nu a fost creată comisia din lipsa doritorilor
Consiliul raional Ialoveni		Nu a fost creată comisia din lipsa locurilor de detenție
Consiliul raional Leova	Comisia locală a fost creată în baza deciziei Consiliului raional nr.4.2 din 06.08.2009 03.08.2011 – modificări în componența comisiei	Decizie de constituire în 2018 (proiect)
Consiliul raional Nisporeni	Comisia a fost creată în baza deciziei Consiliului raional nr.3/18 din 21.05.2009	Comisia și-a încetat activitatea din lipsa instituțiilor de detenție a persoanelor
Consiliul raional Ocnîța		
Consiliul raional Orhei		Nu a fost constituită
Consiliul raional Rezina		
Consiliul raional Rîșcani		Nu a fost creată comisia din lipsa locurilor de detenție
Consiliul raional Sîngerei		Nu a fost creată comisia din lipsa locurilor de detenție
Consiliul raional Soroca	Comisie instituită prin decizia Consiliului raional Soroca nr.10/11 din 16.08.2016	
Consiliul raional Strășeni		Nu a fost creată comisia din lipsa locurilor de detenție
Consiliul raional Șoldănești	S-a creat o nouă comisie	
Consiliul raional Ștefan Vodă		
Consiliul raional Taraclia	Comisie instituită prin decizia Consiliului raional Taraclia nr.2/5 din 06.04.2016	
Consiliul raional Telenești	Consiliul raional Telenești a aprobat componența comisiei prin deciziile nr.4/2 din 15.07.2009 și nr.6/14 din 23.08.2011 (cu mandat pentru 2011-2013)	
Consiliul raional Ungheni		Nu a fost creată comisia din lipsa locurilor de detenție
Consiliul municipal Chișinău		Nu a fost constituită
Consiliul municipal Bălți	A funcționat în perioada 2012 - 2014	Din 2015 comisia nu a mai fost creată din motivul lipsei doritorilor
Consiliul municipal Comrat		Temei de formare a comisiei nu este, deoarece nu au locuri de detenție.

RECOMANDARE: Guvernul urmează să decidă asupra necesității funcționării comisiilor locale de monitorizare, fie să modifice cadrul legal pe componenta atractivității acestui mandat.